

Analiza utjecaja promjene u iznosima TV prava na financijske i sportske rezultate nogometnih klubova u pet najjačih europskih nogometnih liga

Brkić, Leopold

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:592927>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-07**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Sveučilišni Integrirani prijediplomski i diplomski studij Poslovna ekonomija

Smjer Financije

**ANALIZA UTJECAJA PROMJENE U IZNOSIMA TV
PRAVA NA FINANCIJSKE I SPORTSKE REZULTATE
NOGOMETNIH KLUBOVA U PET NAJJAČIH EUROPSKIH
NOGOMETNIH LIGA**

Diplomski rad

LEOPOLD BRKIĆ

Zagreb, rujan 2024.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Sveučilišni Integrirani prijediplomski i diplomski studij Poslovna ekonomija

Smjer Financije

**ANALIZA UTJECAJA PROMJENE U IZNOSIMA TV
PRAVA NA FINANCIJSKE I SPORTSKE REZULTATE
NOGOMETNIH KLUBOVA U PET NAJJAČIH EUROPSKIH
NOGOMETNIH LIGA**

**ANALYSIS OF THE IMPACT OF CHANGES IN
TELEVISION RIGHTS AMOUNTS ON THE FINANCIAL AND
SPORTING RESULTS OF FOOTBALL CLUBS IN THE TOP
FIVE EUROPEAN FOOTBALL LEAGUES**

Diplomski rad

Student: Leopold Brkić

JMBAG: 0067582364

Mentor: izv. prof. dr. sc. Tomislav Globan

Zagreb, rujan 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je prijava teme diplomskog rada isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio prijave teme nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog izvora te da nijedan dio prijave teme ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio prijave teme nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

(vlastoručni potpis studenta)

U Zagrebu, VELJUČA 2024

STATEMENT ON THE ACADEMIC INTEGRITY

I hereby declare and confirm by my signature that the final thesis is the sole result of my own work based on my research and relies on the published literature, as shown in the listed notes and bibliography.

I declare that no part of the thesis has been written in an unauthorized manner, i.e., it is not transcribed from the non-cited work, and that no part of the thesis infringes any of the copyrights.

I also declare that no part of the thesis has been used for any other work in any other higher education, scientific or educational institution.

(personal signature of the student)

Zagreb, FEBRUARY 2024

SAŽETAK

Ovim radom analizira se utjecaj promjene u iznosima koje nogometni klubovi dobivaju od TV prava na financijske i sportske rezultate nogometnih klubova u pet najjačih europskih nogometnih liga. Tema je aktualna jer se stječe dojam kako klubovi engleske Premier lige iz godine u godinu stvaraju sve veću razliku u odnosu na ostale lige, pogotovo u financijskom pogledu. Cilj rada je pokazati kako je povećanje u razlici u iznosima TV prava utjecalo na povećanje razlike između nogometnih liga kako u financijskom dijelu tako i u sportskom. Istraživanje je provedeno na temelju sekundarnih izvora podataka koji su prikupljeni sa službenih UEFA-inih izvještaja kao i izvještaja uglednih revizorsko/konzultantskih kuća. Nadalje, koristit će se i podaci s relevantnih nogometnih internetskih stranica kao i podaci iz stručnih akademskih radova. Neke od varijabli koje će se promatrati su: ukupni prihodi, udio TV prava u ukupnim приходima i kupovna moć na transfernom tržištu. Osim financijskih varijabli, analizirat će se i rezultati na međunarodnim klupskim natjecanjima, UEFA-in koeficijent, popularnost na društvenim mrežama itd. Financijska moć, uspjesi na terenu i popularnost klubova pozitivno su korelirano, odnosno komplementarni su te djeluju u istom smjeru. Kod promatranja financijskih varijabli poput kretanja prihoda nogometnih klubova kroz godine, kretanja prihoda od TV prava kroz godine i kretanja tržišne vrijednosti svih nogometaša u promatranim ligama može se primijetiti kako su svi ti grafički prikazi imali gotovo isti trend i pravce kretanja. U svakom od navedenih grafičkih prikaza vidljivo je kako je Premier liga imala intenzivniji rast u odnosu na ostale lige čime se razlika iz godine u godinu povećavala. Također, pojavom pandemije kod svih segmenata zabilježen je pad vrijednosti, ali dok se Premier liga brzo oporavila od kriznog razdoblja, ostale lige stagniraju čime se razlika između Premier lige i ostalih liga dodatno povećala. Što se sportskih uspjeha tiče, analiza UEFA-inog ligaškog koeficijenta pokazuje kako je Premier liga zabilježila značajan rast u svakom promatranoj godini osim u posljednjoj, dok su ostale lige zabilježile blagi rast koeficijenta ili čak pad koeficijenta. Time se može zaključiti kako su TV prava imala značajan utjecaj na promjene financijskih i sportskih rezultata, a samim time i na povećanje razlike između Premier lige i ostalih liga.

Ključne riječi: TV prava, UEFA-in koeficijent, transferi, ukupni prihodi, neto potrošnja

ABSTRACT

This paper analyzes the impact of changes in the amounts that football clubs receive from TV rights on the financial and sports results of football clubs in the five strongest European football leagues. The topic is current because one gets the impression that the clubs of the English Premier League create an ever greater difference from year to year compared to other leagues, especially in financial terms. The aim of the paper is to show how the increase in the difference in the amount of TV rights affected the increase in the difference between the football leagues, both in the financial part and in the sports part. The research was conducted on the basis of secondary data sources that were collected from official UEFA reports as well as reports from reputable audit/consulting companies. Furthermore, data from relevant football websites as well as data from professional academic works will be used. Some of the variables that will be observed are: total revenues, share of TV rights in total revenues and purchasing power on the transfer market. In addition to financial variables, the results of international club competitions, UEFA's coefficient, popularity on social networks, etc. will be analyzed. Financial power, success on the field and popularity of clubs are positively correlated, i.e. they are complementary and work in the same direction. When observing financial variables such as the movement of income of football clubs over the years, the movement of income from TV rights over the years and the movement of the market value of all football players in the observed leagues, it can be noticed that all these graphic representations had almost the same trend and directions of movement. In each of the aforementioned graphic representations, it is evident that the Premier League had a more intensive growth compared to the other leagues, which increased the difference from year to year. Also, with the onset of the pandemic, a drop in value was recorded for all segments, but while the Premier League quickly recovered from the crisis period, the other leagues stagnated, which further increased the difference between the Premier League and other leagues. As far as sporting success is concerned, the analysis of UEFA's league coefficient shows that the Premier League recorded a significant growth in every observed year except the last one, while the other leagues recorded a slight increase in the coefficient or even a decrease in the coefficient. It can thus be concluded that TV rights had a significant impact on changes in financial and sports results, and thus on the increase in the difference between the Premier League and other leagues.

Key words: TV rights, UEFA coefficient, transfers, total revenues, net spending

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1 Predmet i cilj istraživanja	1
1.2 Metodologija rada.....	2
1.3 Struktura rada.....	3
2. PREGLED LITERATURE O DETERMINANTAMA PRIHODA NOGOMETNIH KLUBOVA.....	4
3. MODELI FINANCIRANJA I STRUKTURA PRIHODA NOGOMETNIH KLUBOVA ..	7
3.1 Modeli financiranja i vlasnička struktura nogometnih klubova.....	7
3.2 Struktura prihoda nogometnih klubova.....	15
4. FINANCIJSKA I SPORTSKA ANALIZA UTJECAJA PORASTA IZNOSA TV PRAVA NA REZULTATE KLUBOVA	18
4.1 Analiza utjecaja na financijske rezultate nogometnih klubova.....	18
4.2 Analiza utjecaja na sportske rezultate nogometnih klubova	40
5. ZAKLJUČAK.....	59
POPIS LITERATURE.....	62
POPIS GRAFIKONA.....	65
POPIS TABLICA	66
ŽIVOTOPIS	68

1. UVOD

1.1 Predmet i cilj istraživanja

Predmet istraživanja ovog diplomskog rada jest uočiti kako su promjene u iznosima TV prava koje nogometne lige i klubovi dobivaju utjecale na financijsku moć i rezultate nogometnih klubova kao i na sportske rezultate. Analiza će se vršiti nad ligama koje se smatraju najvećim domaćim ligama na svijetu odnosno njih pet, a to su: Engleska, Španjolska, Njemačka, Talijanska i Francuska liga. Kod analize financijskih rezultata nogometnih klubova promatrat će se ekonomske varijable poput ukupnih prihoda, udio TV prava u ukupnim prihodima i kupovna moć klubova na transfernom tržištu. Također, u tom dijelu će se pokušati pronaći korelacija između količine TV prava i financijske snage nogometnih klubova. S druge strane, kod analize sportskih rezultata nogometnih klubova primaran fokus će biti na sportskim uspjesima u međunarodnim europskim natjecanjima i kako se to odražavalo na UEFA-in koeficijent kroz vrijeme. Nadalje, promatrat će se i podaci o aktivnosti i broju pratitelja na društvenim mrežama kroz određeni period.

Cilj rada je pokazati kako je povećanje u razlici u iznosima TV prava koje nogometni klubovi dobivaju utjecalo na povećanje razlike između nogometnih liga kako u financijskom segmentu tako i u sportskom. Iako se rad temeljno bazira na pet najjačih europskih nogometnih liga, posebna pozornost će se obratiti na englesku Premier ligu zato što se stječe dojam da je upravo ta liga najviše rasla u posljednjim godinama kao i da se engleska Premier liga izdvojila na vrhu kao najatraktivnija i najprivlačnija liga kako nogometnim djelatnicima prvenstveno nogometašima i trenerima tako i gledateljima. Primjetan je porast dominacije engleske Premier lige u obliku gledanosti, kupovne moći svih klubova u ligi, tržišne vrijednosti momčadi, iznosima koji se izdvajaju za plaće što se i na kraju krajeva vidi i u onome što je i „najopipljivije“, a to su sportski rezultati i količina kvalitetnih nogometaša koji su prisutni na engleskim terenima. Bitno je da se o ovoj temi piše jer nema puno znanstvenih radova na ovu temu, dok je s druge strane ova tema aktualna i dosta zastupljena u medijima koji prate sport. Motivaciju za istraživanjem nije bilo teško pronaći jer je ova tema sve više predmet brojnih diskusija i zato što ova tema povezuje Financije i „najvažniju sporednu stvar na svijetu“. Tako da se ovim radom nastoji na argumentirani način donijeti sud o tome jesu li i kako su TV prava utjecala na promjene u odnosima snaga na Europskom nogometnom tržištu.

1.2 Metodologija rada

Tema ovog diplomskog rada je pojasniti na koji način su promjene u iznosima TV prava koje domaće lige i nogometni klubovi dobivaju utjecale na dinamiku moći prvenstveno između nogometnih liga što na kraju ima i direktan utjecaj na nogometne klubove članove tih nogometnih liga. U ovom diplomskom radu će se posebno staviti fokus na englesku Premier ligu gdje je temeljna ideja ovoga rada pokazati kako su upravo promjene u iznosima TV prava imale veliki utjecaj na porast dominacije engleske Premier lige u vidu popularnosti, financijske i kupovne moći i je li to imalo utjecaja na sportske rezultate engleskih klubova u međunarodnim klupskim natjecanjima.

Prilikom istraživanja teme, koristit će se kvalitativan i kvantitativan istraživački pristup. Istraživanje je provedeno na temelju sekundarnih izvora podataka koji su prikupljeni sa službenih UEFA-inih izvještaja kao i izvještaja uglednih revizorsko/konzultantskih kuća. Također, koristit će se i podaci s relevantnih nogometnih internetskih stranica kao i podaci pribavljeni iz stručnih akademskih radova i članaka.

Neke od varijabli koje su vezane uz financijski dio, a koje će se promatrati jesu ukupni prihodi, udio TV prava u ukupnim prihodima, kupovna moć klubova na transfernom tržištu. Osim financijskih varijabli, analizirat će se i rezultati na međunarodnim klupskim natjecanjima, UEFA-in koeficijent, popularnost na društvenim mrežama itd. Rezultati te analize će poslužiti kao podloga za izradu grafičkih prikaza koji će vizualizirati promjene kroz relevantan period.

Analiza će se obaviti na uzorku svih prvoligaških klubova u pet najjačih europskih nogometnih liga (96-98 klubova), dok će period za koji će se uzorak prikupljati varirati od segmenta do segmenta, ali većina analiza nastoji promatrati podatke za jedno desetljeće. Također, nastojat će se koristiti što noviji dostupni podaci kako bi se bolje prezentiralo trenutno stanje.

1.3 Struktura rada

Struktura ovog diplomskog rada sastoji se od uvodnog djela, razrade teme odnosno središnjeg dijela rada, zaključnog dijela rada te popisa literature, grafikona, tablica i životopisa. U uvodnom dijelu će se nastojati uvesti čitatelje u temu odnosno što mogu očekivati u nastavku rada kao i sami predmet i cilj istraživanja. Uvodni dio je podijeljen na tri dijela – predmet i cilj istraživanja, metodologija rada i struktura rada. Središnji dio rada podijeljen je na tri cjeline.

Prvu cjelinu središnjeg dijela rada čini pregled literature o determinantama prihoda nogometnih klubova u pet najjačih europskih nogometnih liga. U tom dijelu će se analizirati izvori koji će se koristiti u ovom diplomskom radu kao i dostupnost radova koji se bave ovom temom ili sličnim temama.

Drugu cjelinu središnjeg dijela rada čine modeli financiranja i struktura prihoda nogometnih klubova. Ta je cjelina podijeljena na dva potpoglavlja odnosno na modele financiranja i vlasničku strukturu nogometnih klubova i na strukturu prihoda nogometnih klubova. U ovom dijelu rada će se nastojati pokazati kako se razlikuju izvori prihoda i vlasnička struktura klubova po ligama i zemljama u kojima se oni nalaze i koje su specifičnosti vezane uz koju pojedinačnu ligu.

Posljednju cjelinu središnjeg dijela rada čini financijska i sportska analiza utjecaja porasta iznosa tv prava na rezultate klubova. Ta cjelina podijeljena je na dva potpoglavlja odnosno na analizu utjecaja na financijske rezultate nogometnih klubova i na analizu utjecaja na sportske rezultate nogometnih klubova u pet najjačih europskih nogometnih liga.

I posljednji, treći dio, rada jest zaključak u kojem će se sumirati ono što je već spomenuto u radu te će pokušati donijeti konačan sud o tome kako su promjene u iznosima TV prava utjecale na dinamiku moći i na financijske i sportske rezultate nogometnih klubova u pet najjačih europskih nogometnih liga.

U radu će biti korišteni statistički podaci, tablice i grafovi koji će pokušati dočarati stanje u brojkama kako bi uspješnije mogli donijeti zaključak o temi rada.

2. PREGLED LITERATURE O DETERMINANTAMA PRIHODA NOGOMETNIH KLUBOVA

Nogomet kao najpopularniji sport na svijetu nije samo sportska aktivnost na terenu, već iza sebe ima veliku nogometnu industriju koja raste iz godine u godinu i konstantno se širi na nova tržišta što nogomet čini još popularnijim na dijelovima svijeta na kojima tradicionalno nogomet nije široko rasprostranjen. Nogometnu industriju karakterizira specifičnost u odnosu na ostale industrije zato što osim težnje za financijskim i poslovnim uspjehom postoji i pritisak s druge strane, a to je želja za uspjehom na terenu i osvajanjem trofeja.

TV prava kojima ćemo se posebno baviti u ovom diplomskom radu samo su jedan od načina na koji nogometni klubovi generiraju prihode. Nogometne lige prodaju prava za emitiranje svojih utakmica svjetskim medijskim kućama koje potom taj sadržaj distribuiraju putem različitih platformi kao što su televizije, streaming kanali ili mobilne aplikacije.

Osim TV prava, ponajveći izvor prihoda za klubove jesu komercijalni prihodi. Potražnja za službenom klupskom opremom poput dresova je prisutna na svim kontinentima te su se zbog toga klubovi okrenuli i internetskim trgovinama kako bi povećali svoje prihode opskrbljujući navijače diljem svijeta. Nadalje, sponzorstva zauzimaju značajan dio u prihodima klubova. Bilo da se radi o proizvođačima opreme, glavnom sponzoru na dresovima ili brojnim ostalim sponzorima, ukupan utjecaj kojeg oni imaju na prihode klubova je značajan. Manji udio u ukupnim prihodima imaju i prihodi ostvareni na dan utakmice poput prodaje ulaznica i pružanja ugostiteljskih usluga na stadionu.

Manji udio nije prisutan zbog toga što je interes za odlaskom na utakmicu manji, već zbog toga što su ostale vrste prihoda ostvarile veliki rast prethodnih godina. U vrijeme kada je pandemija koronavirusa bila u punom jeku, ovi prihodi su pretrpjeli najveći pad u značaju zato što je pristup stadionima bio ili djelomično ili u potpunosti onemogućen.

Klubovi također generiraju prihode putem prodaje članstva navijačima na temelju kojih navijači mogu ostvariti razne pogodnosti poput prava na prvokup ulaznica što pomaže u situacijama kada potražnja za ulaznicama prelazi kapacitet i broj dostupnih ulaznica. Osim toga, članovi kluba često ostvaruju dodatne pogodnosti poput popusta u klupskoj trgovini i slično.

Izvor financiranja nogometnih klubova koji je pod najvećim povećalom javnosti je aktivnost kluba na transfernom tržištu odnosno prodaja igrača. Cijene po kojima se igrači prodaju u konstantnom su porastu i rastu kako raste i sama nogometna industrija.

Na prihode nogometnih klubova utječu brojni faktori kao što su uspjesi na terenu, veličina i popularnost kluba, broj članova/navijača, transferna politika, kapacitet stadiona, regionalno okruženje u kojem se klub nalazi i slično.

Tablica 1: Pregled literature korištene u radu

AUTOR	VRSTA RADA	PREDMET ISTRAŽIVANJA	POVEZANOST
Carreras, M. i Garcia, J. (2018)	Članak	TV prava i financijska nejednakost u Europskom nogometu	Analiza utjecaja porasta u iznosima TV prava na financijsku nejednakost i raspodjela novca u ligama
Christos, K., Panagiotis, A., Athanasios, L. i Douvis, J. (2018)	Članak	Model prodaje TV prava u engleskoj Premier ligi	Povijesni pregled, model prodaje i utjecaj TV prava na povećanje prihoda nogometnih klubova
Scelles, N., Dermot-Richard, N. i Haynes, R. (2019).	Članak	Analiza evolucije TV prava u engleskoj i francuskoj prvoj ligi	Korelacija između TV prava i ukupnih prihoda
McCarthy, Sebastian (2023)	Članak	Privatni kapital i vlasništvo nogometnih klubova	Model financiranja i vlasnička struktura
CIES (2019-2023)	Izvještaj	Financijska analiza transfernog tržišta u nogometu	Transferna aktivnost i razlike u potrošnji među ligama
Deloitte Football Money League (2017-2024)	Izvještaj	Godišnji izvještaj klubova s najvećim prihodima u svjetskom nogometu	Analiza prihoda najvećih nogometnih klubova na svijetu

Football Benchmark (2017-2024)	Izvještaj	Godišnji izvještaj koji se fokusira na domaće prvake osam najistaknutijih europskih liga	Vlasnička struktura nogometnih klubova, sponzorstva, povijesna analiza TV prava itd.
Transfermarkt (2014 – 2024)	Web stranica	Tržišna vrijednost i transferna aktivnost igrača i klubova	Tržišna vrijednost i transferna aktivnost igrača i klubova
UEFA - The European Club Footballing Landscape (2018-2023)	Izvještaj	Dubinska analiza europskih nogometnih financija	Izvještaj daje informacije vezane uz trendove na transfernom tržištu, financijske rezultate klubova kao i uvid u prihode od TV prava

Izvor: autor

3. MODELI FINANCIRANJA I STRUKTURA PRIHODA NOGOMETNIH KLUBOVA

3.1 Modeli financiranja i vlasnička struktura nogometnih klubova

Veliki je broj faktora koji je utjecao na razlike u modelima financiranja i na vlasničku strukturu nogometnih klubova u Europi. Kultura i povijesni razlozi kao i pravni ustroj i regulacija u pojedinim zemljama samo su neki od razloga zašto postoje razlike među ligama u vlasničkoj strukturi. Također, uspjesi na terenu, popularnost i financijska moć su komplementarni te djeluju u istom smjeru. Razlike su značajne, kako između pojedinih liga, tako i među klubovima koji su članovi iste lige.

Modeli vlasništva nogometnih klubova u Europi koji se najčešće koriste mogu se podijeliti u nekoliko kategorija:

1. Asocijativni model – poznat i kao socios ili članski model vlasništva, predstavlja model u kojem klubovi djeluju kao neprofitni subjekti, a svaki njihov član ima jednako pravo glasa. To znači da su članovi kluba, koji koristi asocijativni model vlasništva, stvarni vlasnici te sudjeluju u donošenju strateških odluka i izboru Predsjednika kluba i Upravnog odbora kluba. U ovom modelu, klubovi se upravljaju s ciljem postizanja sportskih rezultata ili razvijanja inicijativa za zadovoljstvo svojih članova. Najbolji primjeri klubova koji koriste asocijativni model vlasništva su Real Madrid i Barcelona.
2. Model s više vlasnika – prisutan je u nogometnim klubovima gdje je vlasništvo raspoređeno na veći broj malih dioničara, najčešće su to navijači kluba. U ovom modelu, dioničari s najvećim udjelom dionica (kao izravni vlasnici ili uz podršku drugih dioničara) preuzimaju odgovornost za upravljanje klubom. Glavni ciljevi vlasnika su postizanje sportskih uspjeha i osiguravanje financijske stabilnosti kluba. Atletico Madrid i Sevilla su primjeri klubova koji koriste model s više vlasnika.
3. Model jednog vlasnika – funkcionira tako da su sve ili većina dionica kluba u vlasništvu jedne osobe ili poduzeća koje je uložilo značajna sredstva, što se teško može nadoknaditi kroz rad kluba. Vlasnici mogu biti domaći i strani. Domaći vlasnici često nemaju dovoljno financijske moći za razvoj kluba i plaćanje igrača kao strani vlasnici, što im otežava upravljanje klubom i zadržavanje kvalitetnih igrača. Primjeri klubova s modelom jednog vlasnika su Manchester City, Manchester United, Chelsea, PSG i

Newcastle. Vlasnici tih klubova su uložili velika financijska sredstva od kojih ostvarivanje zarade često nije jedini ili primarni cilj. Ostali ciljevi poput javnog prepoznavanja, sinergije s drugim kompanijama u njihovom vlasništvu, povrat kroz oglašavanje, sportski uspjesi i „*sportswashing*“ su jednako važan razlog zbog kojeg se kupuju nogometni klubovi.

4. Model burzovnog vlasništva – kombinira elemente modela jednog ili više vlasnika s dodatkom da su neke dionice kluba dostupne na burzi, gdje se slobodno trguje njima. Prema mnogim stručnjacima, ovaj model je u opadanju zbog pritiska koji sportske aktivnosti vrše na cijenu dionica. To može uzrokovati promjene u vrijednosti dionica koje ne odražavaju stvarnu financijsku vrijednost kluba. Model burzovnog vlasništva omogućava nogometnim klubovima da prikupe kapital za razvojne projekte, poput obnove stadiona. Iz poslovne perspektive, ovaj model mora osigurati povrat ulaganja dioničarima, jer u suprotnom ne bi bio smatran povoljnim poslovnim ulaganjem. Dakle, uspjeh ovog modela se mjeri povratom ulaganja prije sportskih uspjeha na terenu. Klubovi kao što su Borussia Dortmund, Arsenal i Juventus koriste model burzovnog vlasništva.
5. Model mješovitog vlasništva – kombinacija je privatnog i članskog vlasništva. Razvio ga je Njemački nogometni savez i temelji se na pravilu 50+1, koje štiti klubove od potpunog preuzimanja od strane jednog ili više investitora. Iako većina kapitala može biti u vlasništvu privatnih investitora, članovi kluba zadržavaju pravo utjecaja na rad kluba i biranja Uprave na demokratski način. Ovaj model je najzastupljeniji u Njemačkoj, gdje je i nastao, a najbolji primjer kluba s ovom vlasničkom strukturom je Bayern München (Horvat, 2021).

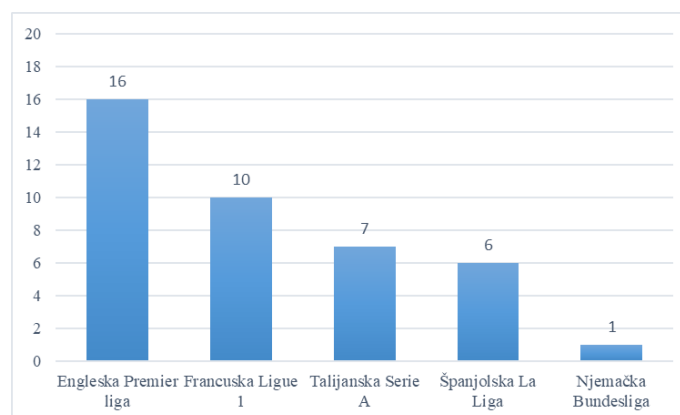
Privatni investitori tiho su se uvukli u vlasničke strukture najvećih klubova najpopularnijeg sporta na svijetu te su stekli vlasničke udjele u više od jedne trećine svih najboljih europskih nogometnih klubova. U pet najjačih europskih nogometnih liga, oko 35,7 % sada ima privatni kapital, rizični kapital ili privatne dužničke ulagače na razini vlasništva kluba. Najveći otkup jednog nogometnog kluba ikad zabilježen u nogometu bio je otkup Chelsea FC koji je u svibnju 2022. godine prodan za 2,9 milijardi eura. No dok je Chelseajev suvlasnik Todd Boehly često javno lice novog vlasničkog konzorcija, privatna kapitalna tvrtka Clearlake Capital posjeduje otprilike 62 % kluba, naglašavajući kako je priljev institucionalnog novca uglavnom prošao

ispod radara. Iako 27 klubova izravno sudjeluje u privatnom kapitalu, procjenjuje se da bi broj mogao biti veći zbog nedostatka transparentnosti i činjenice da bi više klubova moglo neizravno sudjelovati, poput FC Barcelone i Real Madrida (McCarthy, 2023).

Nogometni klubovi sve su više povezani s privatnim kapitalom kroz ugovore o partnerstvu, pravima emitiranja ili ugovore o stadionima. Primjerice, investicijski div Sixth Street Partners kupio je 25 % udjela u pravima prijenosa FC Barcelone i sklopio ugovor s Real Madridom za svoje stadionske operacije. Iako se za navedene klubove povijesno misli da su u vlasništvu navijača, privatni kapital ima utjecaj i na te klubove, tako da je privatni kapital prisutan čak i tamo gdje se ne vidi golim okom (McCarthy, 2023).

Posljednjih godina došlo je do značajnog porasta vlasničkih promjena u europskim nogometnim ligama petice. Međutim, nije slučajnost da su upravo klubovi iz liga petice najprivlačniji investitorima. Mnogi od tih klubova mogu se pohvaliti bogatim nasljeđem koje se proteže i preko 100 godina, brojem navijača, omladinskim pogonom i kulturnim stadionima. Kako nogomet postaje globalno sve popularniji, mogućnosti preuzimanja postale su dostupnije širem broju investitora pa su tako strani vlasnici danas sve češći. Posljednjih godina dogodile su se značajne vlasničke promjene u brojnim uglednim europskim nogometnim klubovima. Dok s jedne strane investitori smatraju nogometne klubove prestižnom imovinom, drugi investitori žele iskoristiti potencijal koji nogomet ima u smislu povećanja prihoda i vrijednosti kluba. Iako danas nije neuobičajeno da vlasnici timova dolaze iz inozemstva, kada se analizira ovaj trend u ligama petice primjetne su velike razlike u vlasničkoj strukturi između pojedinih liga (Football Benchmark, 2024).

Grafikon 1: Broj klubova koji su pod stranim vlasništvom u "ligama petice" na dan 28.3.2024.

Izvor: Football Benchmark

Prema grafikonu 1. vidimo da je u Bundesligi u sezoni 2023/2024 RB Leipzig jedini klub pod kontrolom stranog vlasnika, s većinskim vlasnikom, Red Bull GmbH, koji dolazi iz Austrije. S druge strane, u Premier ligi svega četiri kluba imaju većinske vlasnike iz Ujedinjenog Kraljevstva, dok preostalih 16 klubova ima barem jednog stranog subjekta u većinskom ili kontrolnom vlasništvu. Četiri kluba koja su u pitanju su: Tottenham Hotspur FC, Luton Town FC, Brentford FC i Brighton & Hove Albion FC (Football Benchmark, 2024).

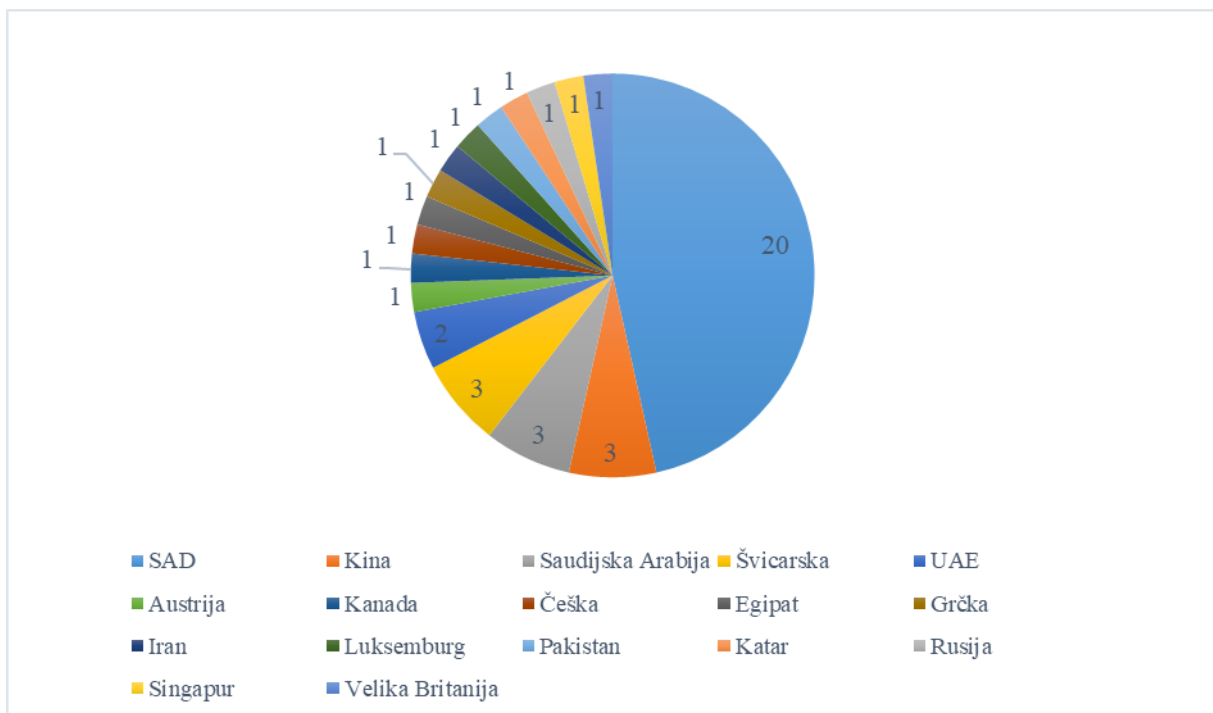
No koji je razlog tolikoj razlici u većinskom stranom vlasništvu između Premier lige i Bundeslige? U Njemačkoj pravilo 50+1 nalaže da članovi kluba zadrže vlasništvo nad više od 50 % kluba, uspostavljajući ravnotežu između omogućavanja privatnih ulaganja i zaštite od dominacije vlasnika vođenih isključivo osobnim interesima. Očuvanjem demokratskog okvira unutar klubova, pravilo 50+1 osnažuje članove da sudjeluju u ključnim odlukama, uključujući odabir članova odbora, i pruža mehanizme za učinkovito rješavanje loših upravljanja (Football Benchmark, 2024).

Engleska nudi drugačiji niz mogućnosti, što dovodi do značajne prisutnosti stranih investitora i vlasnika u ligi. Međutim, to ne znači da vlasništvo nad engleskim timovima nije strogo regulirano. Upravo zbog toga postoji "*Owners' and Directors' Test*". „*Owners' and Directors' Test*“ navodi zahtjeve koji bi zabranili pojedincu da postane vlasnik ili direktor kluba. To uključuje kaznene presude za širok raspon prijestupa, zabranu od strane sportskog ili profesionalnog tijela ili kršenja određenih ključnih nogometnih propisa. Test se primjenjuje na potencijalne vlasnike i direktore, koji su zatim podvrgnuti pregledu na sezonskoj osnovi (Football Benchmark, 2024).

Dva najpoznatija i najutjecajnija kluba u Španjolskoj, Real Madrid i Barcelona registrirani su kao neprofitne organizacije. Oni koriste članski model vlasništva poznat i kao „*socios model*“. Njegovi zagovornici tvrde da razvija, potiče i održava bliske društvene i ekonomske veze sa zajednicom u kojoj se klub nalazi te da demokratski izabrani predsjednik koji je odgovorniji smanjuje vjerojatnost upuštanja u loše upravljanje financijama i fiskalnu neodgovornost. Članovima se daje pravo da demokratski biraju predsjednika i klupske dužnosnike. Za razliku od privatnih klubova, u ovom modelu sav profit ostaje unutar kluba. Klubovi u društvenom vlasništvu ne mogu prikupiti kapital javnim/privatnim ulaganjem ili prodajom dionica na burzi kako bi se financirali, te se na kraju oslanjaju na prihod koji ostvaruju isključivo aktivnosti kluba (Khan, 2010).

Kada se analizira nacionalnost većinskih stranih vlasnika u „ligama petice“ može se vidjeti da dominiraju vlasnici sa sjedištem u SAD-u, čak 20 klubova u „ligama petice“ imaju kontrolne vlasnike koji potječu iz SAD-a. U Premier ligi nalazi se čak 10 klubova kod kojih su kontrolni vlasnici iz SAD-a, a to su: Burnley FC, AFC Bournemouth, Chelsea FC, Liverpool FC, Manchester United FC, Fulham FC, Arsenal FC, Crystal Palace FC, Aston Villa FC i Everton FC. U Ligue1 takvih klubova je pet: RC Strasbourg, Olympique Lyonnais, Olympique de Marseille, Toulouse FC i Le Havre FC. Također, pet klubova ima i talijanska Serie A: Genoa CFC, Atalanta BC, AS Roma, ACF Fiorentina i AC Milan (Football Benchmark, 2024).

Grafikon 2: Broj klubova po nacionalnosti stranih vlasnika u "ligama petice" na dan 28.3.2024.

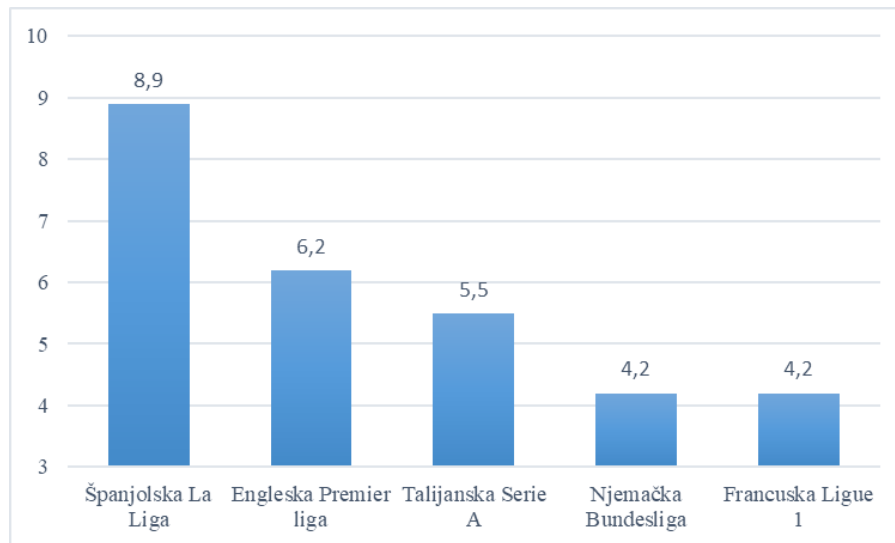

Izvor: Football Benchmark

Iz grafikona 2. vidimo kako SAD ima dominaciju što se tiče stranih vlasnika u najjačim ligama, a više od jednog predstavnika imaju i Kina, Saudijska Arabija, Švicarska i Ujedinjeni Arapski Emirati.

Komplicirano nogometno poslovanje proteže se i do klupskih ureda, gdje se upravljačke strukture značajno razlikuju u promatranim ligama. Postoje velike razlike i u brojevima članova u upravnim odborima između liga.

Grafikon 3: Prosječan broj članova upravnog odbora po ligama na dan 28.3.2024.

Izvor: Football Benchmark

Grafikon 3. prikazuje prosječan broj članova upravnog odbora po ligama. Na vrhu se nalazi LaLiga s prosječnim brojem članova od gotovo 9. Slijedi ju Premier liga sa 6,2, Serie A se nalazi na sredini ljestvice, dok najmanji broj članova upravnog odbora imaju Bundesliga i Ligue 1 s prosječnim brojem članova od 4,2.

Ovi statistički podaci ukazuju na različite modele upravljanja koje koriste vrhunske europske nogometne lige, a svaka je skrojena da zadovolji jedinstvene potrebe i izazove svojih okruženja (Football Benchmark, 2024).

Tijekom posljednjih dvadesetak godina europski je nogomet doživio značajne promjene vezane uz vlasništvo nogometnih klubova. Snažan utjecaj pandemije COVID-19 ponudio je jedinstvenu priliku za ulagače u nogometni sektor. Problemi vezani uz novčani tok zatekli su postojeće vlasnike, a neki od njih odlučili su se prodati klub. S padom prihoda zbog ograničenja prisustva navijača na utakmicama i sve većim operativnim troškovima, razdoblje pandemije otvorilo je vrata ulagačima iz zemalja u kojima nogomet postaje sve popularniji (Football Benchmark, 2023).

Tablica 2: 10 najvećih promjena većinskog vlasništva u Europskom nogometu

	Klub	Prijavljene plaćene naknade u milijunima €	Prijavljeni kupljeni udio	Kupac	Nacionalnost kupca	Mjesec i godina transakcije
1.	Chelsea FC	2942	100,0%	BLUECO	SAD	Svibanj 2022
2.	AC Milan	1200	100,0%	REDBIRD CAPITAL PARTNERS	SAD	Lipanj 2022
3.	Manchester United	1181	98,0%	OBITELJ GLAZER	SAD	Lipanj 2005
4.	Everton FC	754	94,1%	777 PARTNERS	SAD	Rujan 2023
5.	AC Milan	740	99,9%	YONGHONG LI	KINA	Travanj 2017
6.	AS Roma	549	86,6%	THE FRIEDKIN GROUP INC.	SAD	Kolovoz 2020
7.	AC Milan	415	99,0%	ELLIOTT CAPITAL	SAD	Srpanj 2018
8.	Newcastle United FC	360	100,0%	PUBLIC INVESTMENT FUND	SAUDIJSKA ARABIJA	Listopad 2021
9.	Liverpool FC	342	100,0%	JOHN W. HENRY	SAD	Listopad 2010
10.	Olimpique Lyonnais	327	77,5%	JOHN TEXTOR	SAD	Prosinac 2022

Izvor: Football Benchmark

Iz tablice 2. vidimo kako prvo mjesto zauzima nedavna kupnja Chelsea FC-a 2022. od strane novog konzorcija, predvođenog Toddom Boehlyjem, suvlasnikom bejzbol franšize LA Dodgersa i financijski podržanim od strane Clearlake Capitala, zajedno s američkim investitorom Markom Walterom i švicarskim poduzetnikom Hansjoergom Wyssom. Ta su sredstva usmjerena na osigurani bankovni račun u Ujedinjenom Kraljevstvu, uz značajnu obvezu doniranja cjelokupnog iznosa u dobrotvorne svrhe, što j i potvrdio Roman Abramovič (Football Benchmark, 2023).

Sve navedene akvizicije izvršili su inozemni kupci, a čak 8 od 10 slučajeva uključuju kupce iz SAD-a. Također, nije iznenađujuće da polovica klubova koji se nalaze na popisu od 10 najboljih transakcija koje uključuju većinske udjele pripada engleskoj Premier ligi, što ukazuje na očitu privlačnost najvišeg ranga engleskog nogometa. Talijanska Serie A ističe se kao druga najzastupljenija liga na ljestvici, međutim AC Milan je odgovoran za tri od četiri transakcije (Football Benchmark, 2023).

3.2 Struktura prihoda nogometnih klubova

U poglavlju 2. „Pregled literature o determinantama prihoda nogometnih klubova“ dotakli smo se različitih vrsta na koje nogometni klubovi ostvaruju svoje prihode. S druge strane, iduća tablica će nam dodatno pojasniti važnost pojedinih vrsta prihoda za određene klubove.

Tablica 3: Struktura prihoda nogometnih klubova (2023.)

	Ukupni prihodi (u mil. €)	Komercijalni prihodi (u mil. €)	Prihodi od emitiranja (u mil. €)	Dan utakmic e (u mil. €)	% Komercijalni prihodi	% Prihodi od emitiranja	% Dan utakmic e
Real Madrid C.F.	831	403	306	122	48,5%	36,8%	14,7%
Manchester City F.C.	826	399	344	83	48,3%	41,7%	10,1%
Paris Saint-Germain FC	802	400	249	153	49,9%	31,1%	19,1%
FC Barcelona	800	412	222	166	51,5%	27,8%	20,8%
Manchester United F.C.	746	355	240	151	47,6%	32,2%	20,2%
FC Bayern München	744	419	204	121	56,3%	27,4%	16,3%
Liverpool F.C.	683	298	282	103	43,6%	41,3%	15,1%
Tottenham Hotspur F.C.	631	261	235	135	41,4%	37,2%	21,4%
Chelsea F.C.	589	242	260	88	41,1%	44,1%	14,9%
Arsenal F.C.	533	195	220	118	36,6%	41,3%	22,1%
Juventus F.C.	432	218	157	57	50,5%	36,3%	13,2%
Borussia Dortmund	420	188	158	75	44,8%	37,6%	17,9%
AC Milan	385	124	182	79	32,2%	47,3%	20,5%

FC Internazionale Milano	379	73	216	90	19,3%	57,0%	23,8%
Atletico de Madrid	364	122	182	60	33,5%	50,0%	16,5%
Eintracht Frankfurt	294	99	141	54	33,7%	48%	18,4%
Newcastle United F.C.	288	54	190	44	18,8%	66,0%	15,3%
West Ham United F.C.	275	58	170	47	21,1%	61,8%	17,1%
SSC Napoli	268	61	163	44	22,8%	60,8%	16,4%
Olympique de Marseille	258	57	138	64	22,1%	53,5%	24,8%
Prosjek	527	222	213	93	42,1%	40,4%	17,7%

Izvor: autor, prema Deloitte football money league

U tablici 3. prikazane su ukupni iznosi prihoda koje su pojedini klubovi ostvarili u 2023. godini i iznosi koje su ostvarili po pojedinoj vrsti prihoda. Odabranih 20 klubova je ostvarilo najveće prihode u 2023. godini te se svi navedeni klubovi nalaze u pet najjačih europskih nogometnih liga. Također, tablica pokazuje i udio koje su pojedine vrste prihoda imale u ukupnim prihodima. Zelenom bojom označeni su podaci koji se nalaze iznad prosječnih vrijednosti, a crvenom bojom podaci koji se nalaze ispod prosječnih vrijednosti. Prosječne vrijednosti odnose se na 20 navedenih klubova s najvećim prihodima. Među 20 klubova s najvećim prihodima njih čak 8 dolazi iz Premier lige (Engleska), 3 dolaze iz La lige (Španjolska), 2 iz Ligue 1 (Francuska), 3 iz Bundeslige (Njemačka) i 4 iz Serie A (Italija). Ukupni prihod kojeg je ostvarilo 20 najboljih klubova u sezoni 2022./23. iznosi rekordnih 10,5 milijardi eura, što je povećanje od 14 % u odnosu na prethodnu godinu (Deloitte , 2024).

Iz tablice 3. može se vidjeti kako prvih 8 klubova s najvećim prihodima najveći prihod ostvaruje od komercijalnih prihoda, a ukupno 10 klubova većinu svojih prihoda ostvaruje od komercijalnih prihoda, dok kod ostalih 10 klubova dominantan izvor prihoda čine prihodi od emitiranja utakmica. Također, kod 18 od 20 klubova prihodi na dan utakmice imaju najmanji udio u prihodima, jedino kod FC Internazionale Milana i Olympique de Marseillea najmanji udio u prihodima imaju komercijalni prihodi. Primjetno je kako važnost prihoda od emitiranja

postepeno raste kako se odmičemo od vrha ljestvice. Pa tako svi klubovi od 13. do 20. mjesta ostvaruju veći udio prihoda od emitiranja od prosječnog udjela. Također, veći od prosječnog udjela kod prihoda od emitiranja ostvaruje 6 od 8 klubova Premier Lige. Ako se gleda visina prihoda najveće komercijalne prihode ima FC Bayern München, prihode od emitiranja Manchester City F.C., a najveće prihode na dan utakmice ostvaruje FC Barcelona.

Klubovi su ostvarili rekordne prihode ostvarene na dan utakmice od 1,9 milijardi eura u sezoni 2022./23. zbog visoke potražnje navijača za sportom uživo jer su stadioni ponovno otvoreni punim kapacitetom diljem kontinentalne Europe. Čak 13 od 20 najboljih klubova ostvarilo je rekordne prihode na dan utakmice (Deloitte , 2024).

Uz rekordne prihode na dan utakmice, ovi klubovi također su ostvarili rekordne komercijalne prihode, koji su iznosili ukupno 4,4 milijarde eura u sezoni 2022./2023., što je rast od 16 % u odnosu na prethodnu godinu. Nadalje, 17 od 20 klubova ostvarilo je rast komercijalnih prihoda u odnosu na prethodnu godinu, a taj rast se može pripisati poboljšanoj maloprodaji, prihodima od događaja koji nisu vezani uz dan utakmice i oporavku prihoda od sponzorstva na koje je utjecala pandemija (Deloitte , 2024).

Klubovi su ostvarili relativno lagani porast prihoda od emitiranja utakmica (5 %). Prosječni prihodi od emitiranja istaknutih klubova Premier lige porasli su na 243 milijuna eura s 208 milijuna eura. Međutim, rast prihoda od emitiranja u ovih 20 klubova bio je ograničen, jer je sezona 2022./23. pala unutar postojećih domaćih ciklusa emitiranja za njemačku, talijansku i francusku ligu. S druge strane, rezultati na početku novih domaćih ciklusa prava u engleskoj i španjolskoj su relativno stagnerali u usporedbi s prethodnim ciklusima (Deloitte , 2024).

Prihodi od emitiranja utakmica također su porasli kao rezultat ulaganja privatne investicijske tvrtke CVC Capital Partner ("CVC") u komercijalnu podružnicu Ligue de Football Professional. Ovo je osiguralo kumulativno povećanje od oko 120 milijuna eura za Paris Saint-Germain i Olympique de Marseille. Sličnu priliku za ulaganje razmatra Deutsche Fußball Liga, koja predstavlja Bundesligu i 2. Bundesligu u Njemačkoj, dok liga pregovara s potencijalnim ulagačima o prodaji manjinskog udjela, do 8 % medijskih i komercijalnih prihoda (Deloitte , 2024).

4. FINANCIJSKA I SPORTSKA ANALIZA UTJECAJA PORASTA IZNOSA TV PRAVA NA REZULTATE KLUBOVA

4.1 Analiza utjecaja na financijske rezultate nogometnih klubova

Nogometna industrija uvelike se razlikuje od drugih industrija zato što uprave nogometnih klubova osim što moraju voditi računa o financijskom i poslovnom uspjehu kao i sve druge industrije, također moraju voditi računa i o uspjehu na terenu i zadovoljenju potreba svojih navijača i članova klubova. Koliko god da su ta dva uspjeha komplementarna, ponekad ta dva cilja pružaju otpor jedan drugome.

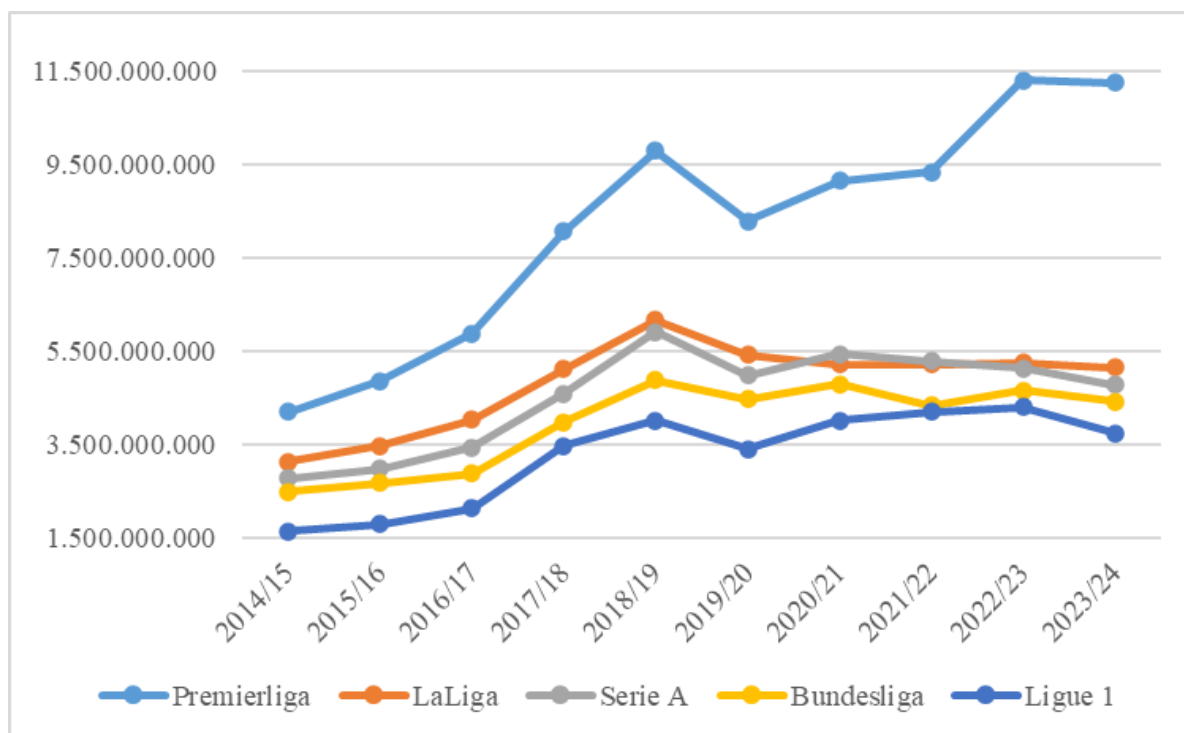
Kretanje tržišne vrijednosti momčadi i cijele lige dobar je pokazatelj financijske uspješnosti klubova i cijele lige jer je produkt dobrog financijskog rezultata i snage na tržištu. Što je liga financijski jača, ima veću mogućnost privlačenja kvalitetnih igrača, koji vrijede i koštaju više. To na kraju utječe i na snagu momčadi, gledanost i potencijalno na sportske uspjehe klubova.

Tablica 4: Tržišna vrijednost svih igrača u "ligama petice" u mlrd. € (2014/15 - 2023/24)

	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	Postotak promjene (2014/15-2023/24)
Premier liga	4,21	4,86	5,88	8,08	9,81	8,30	9,16	9,34	11,3	11,2	167,70%
LaLiga	3,13	3,47	4,04	5,13	6,18	5,43	5,22	5,23	5,26	5,16	64,86%
Serie A	2,79	2,98	3,45	4,59	5,92	4,99	5,44	5,30	5,14	4,79	71,68%
Bundesliga	2,49	2,68	2,88	3,99	4,88	4,47	4,80	4,35	4,66	4,43	77,91%
Ligue 1	1,64	1,79	2,14	3,48	4,02	3,41	4,02	4,21	4,31	3,74	128,05%

Izvor: autor, prema Transfermarkt

Grafikon 4: Tržišna vrijednost svih igrača u "ligama petice" u € (2014/15 - 2023/24)

Izvor: autor, prema Transfermarkt

Tablica 4. i grafikon 4. prikazuju kretanje tržišne vrijednosti igrača u cijeloj ligi u pet najjačih europskih nogometnih liga u razdoblju od sezone 2014/15 do sezone 2023/24. Iz navedenih podataka i grafičkog prikaza jasno se vidi kako vrijednosti igrača rastu u svim ligama kontinuirano do sezone 2019/200 kada su cijene gotovo svih igrača pale zbog pandemije COVID-19. Također, iznosi koje isplaćuju klubovi za transfere igrača gotovo su neprekidno rasli između sezona 2013/14 i 2019/20, prije nego što su dramatično pali tijekom sezone 2020/21 zbog pandemije (CIES, 2023). Najbolji oporavak od pandemije vidljiv je upravo u Premier ligi gdje su cijene igrača u posljednje dvije sezone nadmašile vrijednosti koje su se ostvarile prije pandemije, dok ostale lige stagniraju. Tablica pokazuje i da je vrijednost igrača u Premier ligi bila veća za skoro 168 % u odnosu na prvu promatranu sezonu što predstavlja najveći rast od svih liga. LaLiga je zabilježila najmanji rast, odnosno 65 %. Ligue 1 je zabilježila rast od 128 %, ali u apsolutnim vrijednostima momčadi su još uvijek na dnu ove tablice. To je sve rezultiralo time da trenutno postoji najveći jaz između vrijednosti igrača u Premier ligi i ostalim ligama (Transfermarkt, 2024).

Još jedan od čimbenika financijske snage i sportske snage je i aktivnost na transfernom tržištu.

Tablica 5: NETO razlika između izlaznih i ulaznih transfera i broj izlaznih i ulaznih transfera u "ligama petice" u mil. € (2015/16 - 2023/24)

	€m	2015 /16	2016 /17	2017 /18	2018 /19	2019 /20	2020 /21	2021 /22	2022 /23	2023 /24	UKUP NO
Engleska Premier liga	Razlika	-773	-791	-847	1.080	-870	1.127	-889	2.096	1.346	-9.819
	Dolasci	466	389	395	363	351	370	346	422	419	
	Odlasci	478	382	391	387	381	350	350	364	412	
Španjolska LaLiga	Razlika	-148	-28	-10	-162	-375	163	-121	-48	110	-619
	Dolasci	371	373	373	399	432	356	320	383	368	
	Odlasci	356	363	370	398	418	338	314	386	362	
Talijanska Serie A	Razlika	-77	-63	-103	-375	-430	-174	-147	5	169	-1.195
	Dolasci	977	951	882	869	900	746	780	798	702	
	Odlasci	1019	966	876	874	891	731	772	789	726	
Njemačka Bundesliga	Razlika	62	-179	-85	7	-297	-31	11	62	213	-237
	Dolasci	296	273	270	290	291	286	299	339	322	
	Odlasci	276	277	276	268	291	279	306	333	328	
Francuska Ligue1	Razlika	107	40	-78	241	127	-51	12	91	-129	360
	Dolasci	325	358	347	357	371	324	363	427	390	
	Odlasci	306	356	363	342	359	323	358	418	389	

Izvor: autor, prema Transfermarkt

Tablica 5. prikazuje broj ulaznih i izlaznih transfera po sezonama i NETO razliku između vrijednosti ulaznih i izlaznih transfera u pet najjačih europskih nogometnih liga. Iz tablice se vidi kako je u ovih 9 navedenih sezona Premier liga imala uvjerljivo najveći negativni saldo, a ukupno su potrošili skoro 10 milijardi eura više nego što su zaradili na nogometašima. Također,

svaku od navedenih sezona su završili s negativnim saldom. Iduća liga koja ima najveći negativni saldo je Serie A, ali u posljednje dvije sezone bilježe pozitivan saldo što može biti naznaka nekih promjena. Jedina liga od navedenih koja ima ukupno pozitivan saldo u posljednjih devet sezona je Ligue 1. LaLiga je u dvije sezone bilježila pozitivan saldo, a Bundesliga u čak pet sezona. Pozitivan saldo Ligue 1 bio bi još i veći kada bi se po strani ostavio utjecaj Paris Saint-Germaina. U sezoni 2023/24 navedeni klub ostvario je negativni saldo u iznosu od 247 milijuna eura dovođenjem što je veće od negativnog salda cijele lige u toj sezoni. Druga sezona u kojoj je liga ostvarila negativni saldo je sezona 2020/21. U toj sezoni Paris Saint-Germain je ostvario negativni saldo u iznosu od 61.5 milijuna eura što je i u ovom slučaju veće od negativnog salda cijele lige. Treća sezona u kojoj je liga ostvarila negativno saldo je sezona 2017/18, kada je Paris Saint-Germain ostvario negativni saldo u iznosu od 140 milijuna eura, najvećim dijelom rekordnom akvizicijom Neymara za 222 milijuna eura. Taj negativni saldo je i u toj godini bio veći od negativnog salda cijele lige (Transfermarkt, 2024).

Ovo nam pokazuje koliko određeni klubovi imaju utjecaja na negativan saldo u cijeloj ligi. Paris Saint-Germain nije jedini koji uvelike doprinosi negativnom saldu u domaćoj ligi.

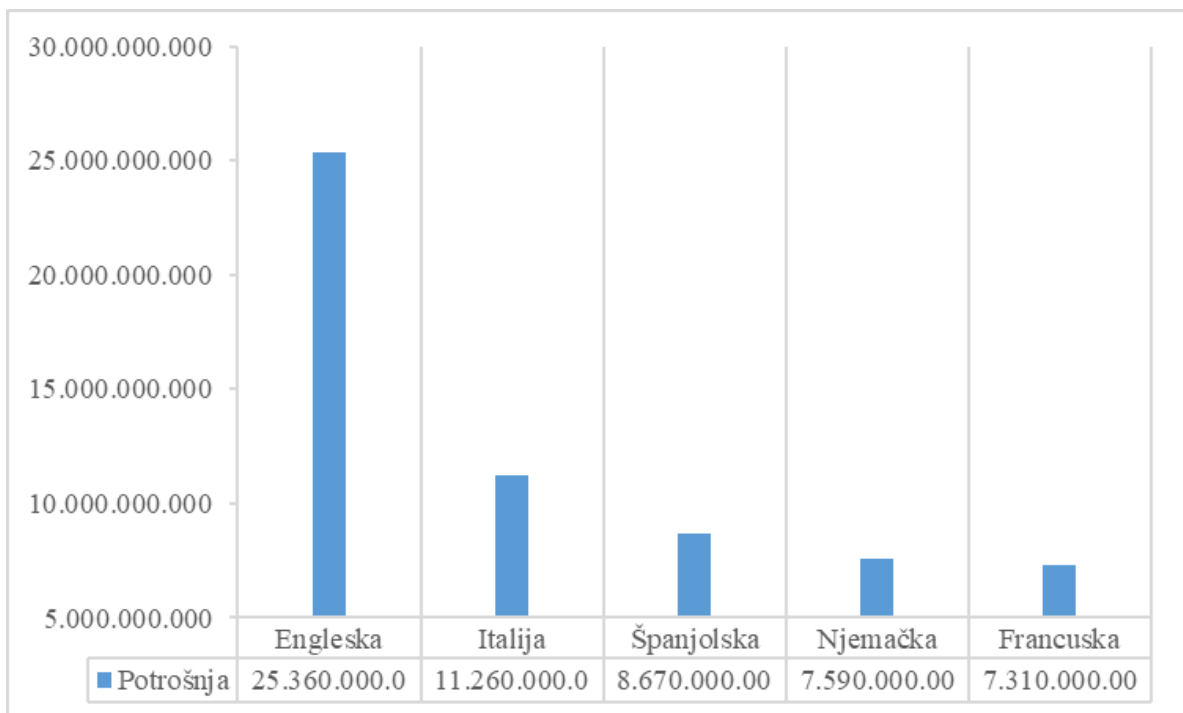
Tablica 6: Najveća negativna NETO potrošnja po klubovima u "ligama petice" u mil. € (2014-2023)

Klub	Ulazni transferi	Izlazni transferi	Razlika
Manchester United F.C.	1.959	563	-1.396
Chelsea F.C.	2.637	1.604	-1.033
Paris Saint-Germain FC	1.761	751	-1.010
Arsenal F.C.	1.380	509	-871
Manchester City F.C.	1.953	1.097	-856
Newcastle United F.C.	1.016	345	-671
FC Barcelona	1.779	1.116	-663
Tottenham Hotspur F.C.	1.264	655	-609
AC Milan	979	434	-545
West Ham United F.C.	1.009	482	-527
Aston Villa F.C.	865	383	-482
Liverpool F.C.	1.355	894	-461
Juventus F.C.	1.583	1.134	-449
Everton F.C.	1.028	636	-392
Crystal Palace FC	519	143	-376
AFC Bournemouth	575	231	-344
FC Bayern München	1.043	700	-343
Real Madrid C.F.	1.279	954	-325
Nottingham Forrest F.C.	486	176	-310

Izvor: CIES

Tablica 6. prikazuje klubove koji su ostvarili najveću negativnu NETO razliku od transfera u periodu od 2014 do 2023. Iz tablice se jasno vidi kako je od ukupno 19 klubova, čak 13 klubova iz Premier lige. Po dva dolaze iz Serie A i LaLige, a po jedan iz Bundeslige i Ligue 1. Chelsea F.C. je klub koji je najviše novaca uložio u transfere s 2,64 milijarde eura uloženi u posljednjih 10 godina, uključujući i više od 1 milijarde eura od preuzimanja od strane američkog konzorcija neposredno prije ljetnog prijelaznog roka 2022. Manchester United ima najveći negativni saldo od svih klubova, iako je uložio gotovo 700 milijuna eura manje od Chelsea (CIES, 2023).

Grafikon 5: Isplaćene odštete od transfera po ligama (2014 - 2023)

Izvor: CIES

Grafikon 5. prikazuje iznose koje su klubovi pet najjačih europskih nogometnih liga izdvojili za transfere u razdoblju od 2014 do 2023. 2023. godina je bila rekordna. Po prvi puta u povijesti, globalna ulaganja u transferne odštete premašila su granicu od 10 milijardi eura. Potrošnja je premašila iznos od 12,4 milijarde eura, što je za 33 % veće od onog zabilježenog u 2022. Iz grafikona se vidi kako je u proteklih 10 godina uvjerljivo najviše novaca za transfere izdvojila Premier liga. Tijekom posljednjih 10 godina engleski klubovi uložili su čak 25,36 milijardi eura što predstavlja 32 % svih globalnih ulaganja i čak 2,3 puta više od druge zemlje koja je najviše potrošila u spomenutom razdoblju, a to je Italija (CIES, 2023). Na razini svih zabilježenih transakcija prosječna godišnja inflacija u proteklih deset sezona iznosi 9,0 %. Taj je prosjek iznosio 13,8 % između sezona 2013/14 i 2019/20, zatim -0,2 % tijekom tri sezone nakon pandemije (CIES, 2023).

Tablica 7: Udio u isplaćenim odštetama na transfere (2014-2023)

	2014 - Zima 2020	Ljeto 2020 - 2023	Promjena
Premier liga	25,3%	34,2%	8,9%
Ostali članovi "liga petice"	45,9%	36,2%	-9,7%

Izvor: CIES

Tablica 7. prikazuje razliku u udjelu u isplaćenim odštetama na transfere između Premier lige i ostalih članova pet najjačih europskih nogometnih liga. Analiza evolucije uloženi iznosa na transfere prema geografskoj zoni pokazuje kako je zdravstvena kriza išla ruku pod ruku s jačanjem dominacije klubova Premier lige. Od 25,3 % ukupne globalne potrošnje u promatranom razdoblju do pandemije na 34,2 % ukupne globalne potrošnje nakon pandemije. Također, većina ovog povećanja došla je na račun ostalih liga članova pet najvećih europskih nogometnih liga (CIES, 2023). Također, zdravstvena kriza dodatno je ubrzala dominaciju stabilnijih i otpornijih klubova iz ostalih liga članova pet najjačih europskih nogometnih liga (CIES, 2023).

Tablica 8: Najveći tokovi kretanja nogometaša po ligama u mil. € (2010 - 2019)

Platitelj	Primatelj	Iznos
Premier liga	Ligue 1	1.246
Premier liga	Bundesliga	767
Premier liga	Serie A	729
Premier liga	LaLiga	658
LaLiga	Liga Portugal	614
Premier liga	Liga Portugal	524
Premier liga	Eredivisie	438
LaLiga	Serie A (Brazil)	324
Premier liga	Jupiler Pro League	304

Izvor: CIES

Tablica 8. prikazuje najveće transferne tokove kretanja nogometaša na svijetu i ukupne iznose koji su plaćeni u razdoblju od 2010 do 2019. Tablica jasno prikazuje kako od sveukupno 9 navedenih tokova, Premier liga sudjeluje u njih čak 7. Nadalje, Premier liga u svakom od tih tokova sudjeluje kao platitelj. Najveći tok kretanja u tom razdoblju je iz Ligue 1 u Premier ligu gdje su klubovi Premier lige u promatranom razdoblju platili skoro 1,25 milijardi eura za nogometaše iz Ligue 1. To je ujedno i jedini tok koji je veći od 1 milijarde eura (CIES, 2019).

Dok se nogomet pretvarao iz lokalne igre i razonode u najveći sport na svijetu, njegovo financijsko okruženje je paralelno pratilo sve te promjene, a sponzorstva su postala ključna za uspjeh i održivost nogometnih klubova (Football Benchmark, 2024).

Tablica 9: 10 najvećih sponzorskih ugovora s proizvođačima dresova u "ligama petice"

Klub	Proizvođač	Godišnja fiksna vrijednost u milijunima €	Period
Real Madrid C.F.	Adidas	120.00	2020-2028
Manchester United F.C.	Adidas	106.00	2025-2035
FC Barcelona	Nike	105.00	2018-2024
Arsenal F.C.	Adidas	87.90	2024-2030
Paris Saint-Germain F.C.	Nike	80.00	2019-2032
Manchester City F.C.	Puma	76.20	2019-2029
Chelsea F.C.	Nike	70.40	2017-2032
FC Bayern München	Adidas	60.00	2015-2030
Juventus F.C.	Adidas	55.10	2019-2027
Liverpool F.C.	Nike	35.20	2020-2025

Izvor: Football Benchmark

Tablica 9. prikazuje listu 10 najvećih sponzorskih ugovora s proizvođačima dresova i klupske opreme u pet najjačih europskih nogometnih liga. Iz tablice se vidi kako 5 od 10 najvećih ugovora pripadaju Premier ligi. Zanimljivo je vidjeti kako period za koji se ugovori potpisuju variraju od 5 pa do čak 15 godina. Isto tako, iako se radi o najvećim ugovorima u Europi, postoji velika razlika između klubova na vrhu ove tablice i klubova na dnu ove tablice što se godišnjih vrijednosti tiče. Kod pet klubova proizvođač je Adidas, kod njih 4 Nike, a preostali ugovor je potpisan s Pumom. Ako pogledamo periode, možemo vidjeti kako neki od potpisanih ugovora nisu još stupili na snagu. Manchester United je potvrdio svoju popularnost i globalni utjecaj sklapanjem najvećeg sponzorskog ugovora s proizvođačem opreme u povijesti Premier lige. Manchester United će u idućih 10 godina zaraditi minimalno 1,06 milijardi eura, što predstavlja 106 milijuna eura godišnje. To je značajno više u usporedbi s trenutnim ugovorom koji iznosi 88 milijuna eura godišnje. Za usporedbu, ugovor kojeg je potpisao Chelsea vrijedan 1,06 milijardi eura s Nikeom potpisan je na dulje razdoblje stoga je godišnji iznos znatno niži (Football Benchmark, 2023).

Tablica 10: 10 najvećih sponzorskih ugovora s glavnim sponzorima na dresu u "ligama petice"

Klub	Sponzor	Godišnja vrijednost u milijunima €	Period
FC Barcelona	Spotify	70.00	2022-2026
Real Madrid C.F.	Emirates	70.00	2022-2026
Paris Saint Germain F.C.	Qatar Airways	68.50	2022-2027
Manchester City F.C.	Etihad Airways	66.50	2024-2024
Liverpool F.C.	Standard Chartered	58.60	2023-2027
Arsenal F.C.	Emirates	58.40	2023-2028
Manchester United F.C.	TeamViewer	55.10	2021-2026
FC Bayern München	Telekom	50.00	2022-2027
Tottenham Hotspur F.C.	AIA	46.90	2019-2027
Juventus F.C.	Jeep	45.00	2021-2024

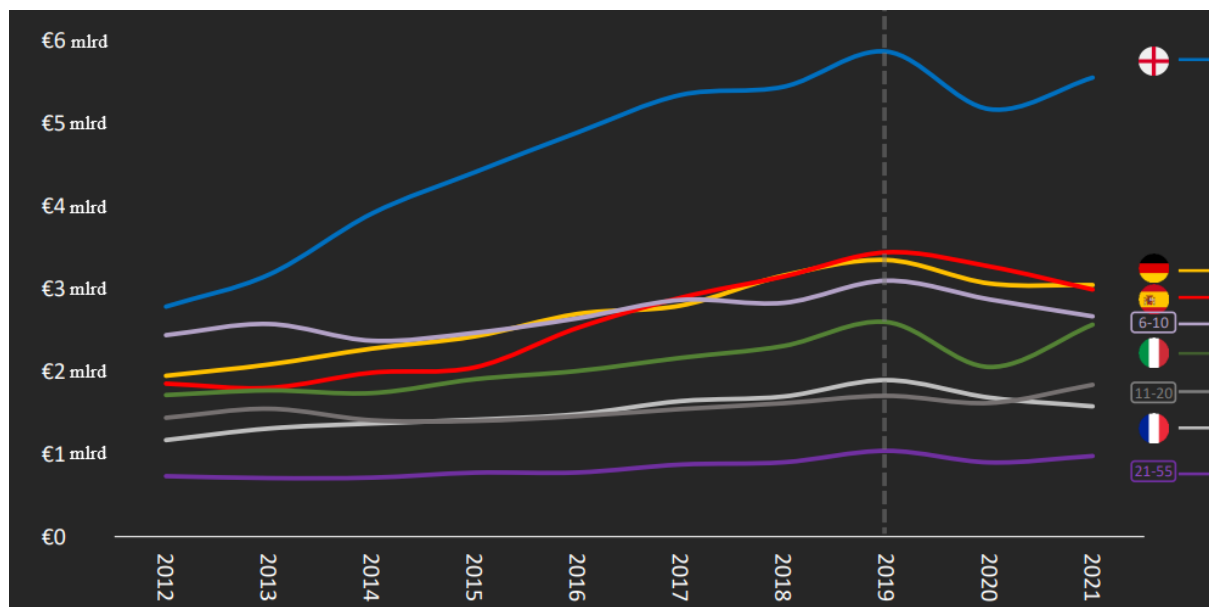
Izvor: Football Benchmark

Tablica 10. prikazuje listu 10 najvećih sponzorskih ugovora s glavnim sponzorima na dresu u pet najjačih europskih nogometnih liga. Nema prevelikih iznenađenja na popisu najvrjednijih ugovora za glavne sponzore na dresovima. Listu čine dva najveća kluba iz LaLige, pet ponajvećih klubova Premier lige i najveća imena iz ostalih liga poput Bayern Münchena, Paris Saint-Germaina i Juventusa. Jedina razlika u odnosu na tablicu 9. je ta da se na ovoj listi umjesto Chelsea nalazi Tottenham Hotspur. Mora se napomenuti kako je u slučajevima Barcelone i Manchester Cityja ovi iznosi uključuju i prava na imenovanje stadiona, a ne samo dresova. Nadalje, u slučajevima Juventusa i Paris Saint-Germaina sponzori su vezani uz vlasništvo kluba i njihovu zemlju podrijetla (Football Benchmark, 2023).

Englesku Premier ligu očekuju još veći prihodi od sponzorstva u budućnosti. Naime, Premier liga je na rubu obnove sponzorstva sa svojim dugogodišnjim sponzorom Barclaysom, vrijednim 75 milijuna funti. To predstavlja veliki rast jer novi četverogodišnji sporazum navodno predstavlja povećanje od više od 60 % u odnosu na prošli sponzorski ugovor. Isto tako, poduzeće za proizvodnju piva Guinness je potvrdilo kako je postalo službeno pivo Premier lige, nakon što su se suočili s velikom konkurencijom u vidu Heinekena. Guinness je osigurao četverogodišnji dogovor s Premier ligom, koji počinje od sezone 2024/25. Dogovor je navodno vrijedan oko 52 milijuna funti ili 13 milijuna funti godišnje, što je veliko povećanje u odnosu na prethodno partnerstvo s Budweiserom za koje se smatralo da vrijedi 7,95 milijuna funti godišnje (Football Benchmark, 2024).

Ukupni prihodi predstavljaju jedan od najvažnijih pokazatelja financijske uspješnosti. Povećanje prihoda može potaknuti rast kluba jer ako rastu prihodi, rastu i mogućnosti ulaganja u kvalitetne igrače, čime raste popularnost kluba i potencijalno uspjeh na terenu, što može ponovno dovesti do rasta ukupnih prihoda kluba.

Grafikon 6: Ukupni prihodi koje su lige generirale (2012 - 2021)

Izvor: UEFA - The European Club Footballing Landscape (2022, str. 78)

Grafikon 6. prikazuje ukupne prihode koje su generirali klubovi, grupirano po ligama, u razdoblju od 2012 do 2021. Prihodi po ligama su porasli za svaku ligu u odnosu na početak promatranog razdoblja. Čak su i prihodi u godinama nakon pandemije nadmašili razine s početka promatranog razdoblja. U smislu ukupnog prihoda, Španjolska i Njemačka izmjenjivale su se na drugom mjestu. Iako su prihodi svih liga zabilježili rast, uvjerljivo najveći rast zabilježili su klubovi Premier lige. Razlika između Premier lige i ostalih liga se iz godine u godinu povećavala. Pandemija je djelomično tu razliku umanjila, ali samo privremeno jer se već u 2021. prihodi Premier lige oporavljaju i ukazuju na uzlazni trend dok ostale lige stagniraju (UEFA, 2022).

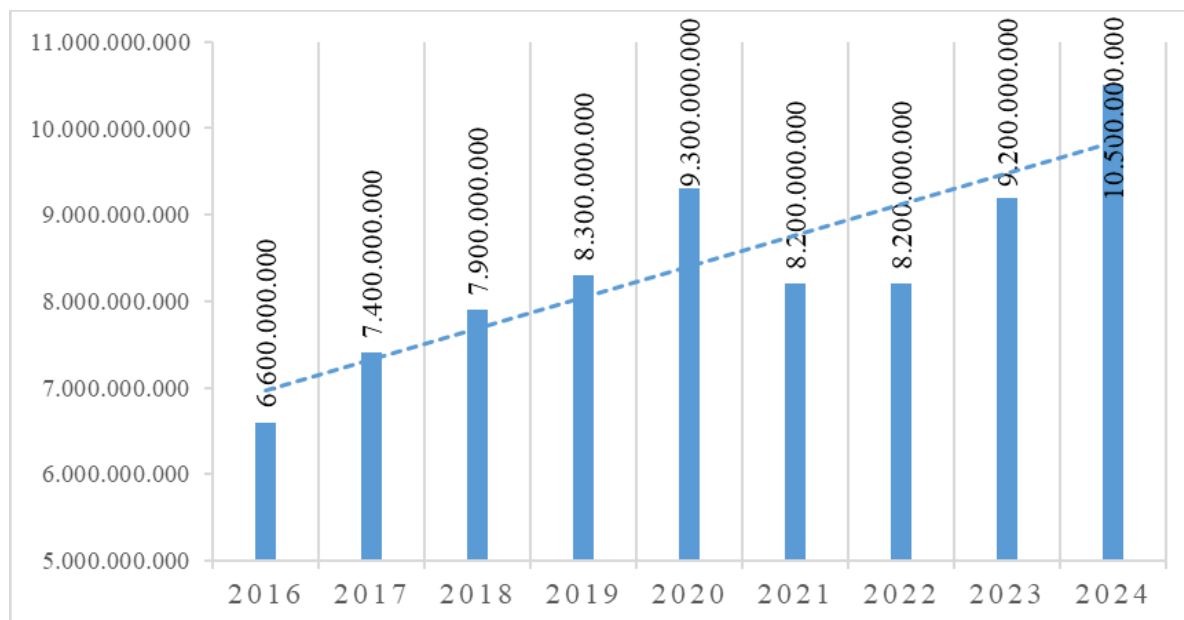
Tablica 11: Ukupni prihod koji su generirale lige u mil. € (2022)

	Prihodi	Prosjek	Medijan	% Razlika Medijan - Prosjek
Premier liga	6.453	323	213	51,64%
LaLiga	3.330	167	79	111,39%
Bundesliga	3.329	179	117	52,99%
Serie A	2.346	117	65	80%
Ligue 1	1.995	100	51	96,08%

Izvor: UEFA - The European Club Finance and Investment Landscape (2023)

Tablica 11. prikazuje ukupne prihode koje su generirale lige članice pet najjačih europskih nogometnih liga u 2022. Iz tablice se jasno vidi kako se razlika u dominaciji Premier lige dodatno povećala u 2022. ako se napravi usporedba s podacima iz grafikona 6. Može se primijetiti kako LaLiga i Bundesliga imaju gotovo identične prihode, ali treba se napomenuti kako Bundesliga ima manje klubova od LaLige. Stoga bolju sliku pokazuje stupac prosječni prihodi po klubu. Nadalje, koliko je Premier liga kompetitivnija, a samim time i zanimljivija, dobro se može vidjeti u stupcu postotna razlika između medijana i prosjeka. Engleska Premier liga ima najmanju postotnu razliku između medijana i prosjeka, dok s druge strane LaLiga ima najveću. Iz toga se može iščitati kako najveći klubovi LaLige imaju veliki utjecaj na povećanje prosjeka (UEFA, 2023).

Grafikon 7: Ukupni prihodi koje je ostvarilo 20 klubova s najvećim prihodima kroz godine u € (2016-2024)

Izvor: autor, prema Deloitte

Grafikon 7. prikazuje ukupne prihode koje su ostvarili klubovi koji su se nalazili na popisu 20 klubova s najvećim prihodima u određenoj godini. Mora se napomenuti kako godine izražene

u grafikonu predstavljaju godinu u kojoj je izvještaj nastao, a prihodi se odnose na prethodnu godinu. Grafikon jasno pokazuje kako su prihodi kontinuirano rasli do pojave koronavirusa, nakon čega se dogodio značajan pad u prihodima, pogotovo u segmentu prihoda na dan utakmice (Deloitte , 2024). Prihodi na dan utakmice gotovo su u potpunosti izbrisani za sve klubove, budući da je na taj tok prihoda najviše utjecala pandemija. Unatoč nekim domaćim propisima koji su dopuštali ograničeni kapacitet na stadionima, prihodi na dan utakmice bili su gotovo jednaki nuli za većinu klubova (Football Benchmark, 2022). Nakon 2022. prihodi su ponovno počeli rasti te su u 2023. godini prihodi po prvi puta prešli granicu od 10 milijardi eura (Deloitte , 2024).

Tablica 12: Prihodi klubova koji su se pojavljivali na popisu 30 klubova s najvećim prihodima u godini, u mil. € (2016-2024)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Real Madrid C.F.	577	620	675	751	757	715	641	714	831
FC Barcelona	561	620	648	690	841	715	582	638	800
Atletico de Madrid	187	229	273	304	368	332	333	394	364
Sevilla F.C.	/	/	/	165	/	/	200	186	214
Valencia C.F.	/	/	/	/	185	172	/	/	/
Villarreal CF	/	/	/	/	/	/	/	179	/
Manchester United F.C.	520	689	676	666	712	580	558	689	746
Arsenal F.C.	436	469	488	439	446	388	367	434	533
Manchester City F.C.	464	525	528	568	611	549	645	731	826
Chelsea F.C.	420	447	428	506	513	470	493	568	589
Liverpool F.C.	392	404	424	514	605	559	550	702	683
Tottenham Hotspur F.C.	258	280	356	428	521	446	406	523	632
Newcastle United F.C.	169	168	100	202	200	185	170	212	288
Everton F.C.	165	163	199	213	213	212	218	214	198
West Ham United F.C.	161	192	213	198	216	158	222	301	275
Southampton F.C.	150	163	212	172	/	/	178	178	/
Aston Villa F.C.	149	/	/	/	/	/	207	211	251
Leicester City F.C.	137	172	271	179	200	171	256	252	/
Sunderland A.F.C.	133	144	/	/	/	/	/	/	/
Swansea City A.F.C.	133	/	/	/	/	/	/	/	/
Stoke City F.C.	131	/	158	/	/	/	/	/	/
Crystal Palace FC	131	/	164	169	175	161	/	189	207
West Bromwich Albion FC	127	/	161	/	/	/	/	/	/
AFC Bournemouth	/	/	159	/	/	/	/	/	/
Brighton & Hove Albion FC	/	/	/	157	/	/	/	198	231
Wolverhampton Wanderers F.C.	/	/	28	30	196	151	219	195	/

Sheffield United F.C.	/	/	/	/	/	152	/	/	/
Leeds United F.C.	/	/	/	46	56	65	193	223	208
Fulham F.C.	/	/	/	/	/	/	/	/	210
Juventus F.C.	324	341	406	395	460	398	434	401	432
AC Milan	199	215	192	208	206	149	216	265	385
AS Roma	180	218	172	250	231	/	190	/	215
FC Internazionale Milano	165	179	262	281	365	292	331	308	379
S.S.C. Napoli	126	143	201	183	207	176	174	157	268
Atalanta BC	/	/	/	/	/	/	188	/	/
SS Lazio	/	/	/	/	/	/	164	/	/
FC Bayern München	474	592	588	629	660	634	611	654	744
Borussia Dortmund	281	284	333	317	377	366	338	357	420
FC Schalke 04	220	225	230	244	325	223	/	/	/
Borussia Mönchengladbach	/	149	169	/	/	168	178	/	/
Eintracht Frankfurt	/	95	105	128	184	174	130	208	294
Paris Saint-Germain FC	481	521	486	542	636	541	556	654	802
Olympique Lyonnais	96	160	198	164	221	181	/	/	199
Olympique de Marseille	/	/	/	/	130	119	146	238	258

Izvor: autor, prema Deloitte

Tablica 12. prikazuje detaljan prikaz prihoda određenih klubova kroz godine u razdoblju od 2016 do 2024. Kriterij po kojemu su odabrani klubovi jest taj da su klubovi barem jednom u navedenom periodu trebali naći svoje mjesto na popisu 30 klubova s najvećim prihodima u određenoj godini. Mora se napomenuti kako godine izražene u grafikonu predstavljaju godinu u kojoj je izvještaj nastao, a prihodi se odnose na prethodnu godinu. Zbog toga što su navedeni klubovi koji su se pojavljivali barem jednom na toj listi, podaci od prihodima nekih klubova nisu dostupni, primjerice klubova koji su se samo jednom našli na tom popisu. Iz tablice se vidi kako se čak 23 različita kluba iz Premier lige našlo barem jednom na popisu 30 klubova s najvećim prihodima što je više od svih ostalih spomenutih liga zajedno. Naime, klubova iz Serie A ima 7, iz LaLiga 6, iz Bundeslige 5, a iz Ligue 1 samo 3. Kada se analiziraju klubovi koji su svaki puta nastupili na tom popisu može se vidjeti kako u Premier ligi ima osam takvih klubova, a to su: Manchester City, Manchester United, Arsenal, Chelsea, Liverpool, Tottenham Hotspur, Everton i West Ham. Serie A i LaLiga imaju po tri takva kluba, u Serie A to su: Juventus, AC Milan i Internazionale Milano, a u LaLigi to su: Real Madrid, Barcelona i Atletico Madrid. Kod Bundeslige takvi klubovi su Bayern München i Borussia Dortmund, a u Ligue 1 to je samo Paris Saint-Germain. U 2023 najveće prihode imao je Real Madrid, a prihodi tog kluba iznosili su čak 831,4 milijuna eura. Nakon Real Madrida slijede Manchester City, Paris Saint-Germain, Barcelona i Manchester United (Deloitte, 2024).

TV prava i prihodi od emitiranja predstavljaju jedan od najvažnijih izvora financiranja nogometnih klubova, pogotovo manjih klubova u velikim ligama. Engleska Premier liga rano je shvatila moć televizije i njezin mogući utjecaj na financije nogometnih klubova. Premier liga je centralizirala nogometni proizvod i počela ga je kolektivno prodavati onima koji najviše ponude za taj proizvod, a podjela proizvoda u pakete pomogla je povećanju konkurencije i vrijednosti prava na emitiranje (Christos, et al., 2018).

Osmišljavanje zasebnih paketa za međunarodna TV prava poboljšalo je iskorištavanje azijskih tržišta, kao i američkih digitalnih i televizijskih platformi koje emitiraju Premier ligu u svojoj zemlji (Christos, et al., 2018).

Osnovni alat za jačanje modela kolektivne prodaje je sustav raspodjele prihoda od prava, koji se ne temelji samo na rezultatima i TV nastupima, već i na principu jednake raspodjele. Tako je konkurencija u ligi jaka, a televizijski proizvod vrlo zanimljiv obožavateljima (Christos, et al., 2018).

Prihodi od inozemnih TV prava se u Premier ligi ravnomjerno raspoređuju na sve klubove, a prihodi od domaćih TV prava se dijele na sljedeći način: 50 % se dijeli na jednake dijelove između svih klubova, 25 % se raspodjeljuje između 20 klubova prema konačnom poretku u prvenstvu, a 25 % se dijeli u skladu s prijenosima utakmica uživo u Ujedinjenom Kraljevstvu, s time da postoji fiksni iznos za svaku utakmicu uz jamstvo minimalnog iznosa koji se mora dodijeliti svakom klubu (Carreras & Garcia, 2018).

U slučaju LaLige, klubovi u prvoj ligi primit će 90 % ukupnih prihoda od TV prava, raspoređenih na sljedeći način: 50 % će se podijeliti na jednak način između svih klubova, 25 % će se raspodijeliti među klubovima prema ponderiranom prosjeku poretka u prvenstvu u posljednjih pet sezona, a 25 % prema svojevrsnoj popularnosti klubova odnosno prema prihodima od prodaje sezonskih ulaznica, posjećenosti na stadionu i sudjelovanju u televizijskim prijenosima utakmica. Također, postoje i ograničenja maksimalnih i minimalnih postotaka koje pojedini klub može dobiti (Carreras & Garcia, 2018).

Tablica 13: Ukupni prihodi od emitiranja klubova koji su se pojavljivali na popisu 20 klubova s najvećim prihodima u godini, u mil. € (2016 - 2024)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	% Razlika (2024 - 2016)
Real Madrid C.F.	200	228	237	251	258	224	311	308	306	53 %
FC Barcelona	200	203	215	223	298	249	290	251	222	11 %
Atletico de Madrid	87	139	161	158	209	199	231	225	182	109 %
Manchester United F.C.	141	188	226	230	274	160	288	254	240	70 %
Arsenal F.C.	168	192	235	207	211	136	208	172	220	31 %
Manchester City F.C.	178	216	237	239	287	217	336	294	344	93 %
Chelsea F.C.	178	191	189	231	227	208	309	277	260	46 %
Liverpool F.C.	164	168	183	251	299	233	304	314	282	72 %
Tottenham Hotspur F.C.	125	148	219	227	277	155	233	182	235	88 %
Newcastle United F.C.	101	97	55	143	141	132	144	146	190	88%
Everton F.C.	114	112	151	160	152	112	165	136	/	/
West Ham United F.C.	104	116	139	134	145	94	184	193	170	63 %
Southampton F.C.	111	121	166	/	/	/	/	/	/	/
Leicester City F.C.	97	127	222	140	145	123	208	177	/	/
Wolverhampton Wanderers F.C.	/	/	9	9	151	109	191	/	/	/
Leeds United F.C.	/	/	/	9	11	10	150	137	/	/
Juventus F.C.	199	196	234	200	209	167	237	175	157	-21 %
AC Milan	80	88	90	101	105	72	147	146	182	128 %
AS Roma	114	154	115	167	144	/	/	/	/	/
FC Internazionale Milano	97	99	104	98	159	136	216	177	216	122 %
S.S.C. Napoli	79	97	147	122	145	127	124	90	163	106 %
FC Bayern München	106	148	147	177	211	203	255	207	204	92 %
Borussia Dortmund	82	83	126	122	167	170	187	145	158	92 %
FC Schalke 04	73	75	82	91	161	95	/	/	/	/

Eintracht Frankfurt	/	35	42	54	91	91	81	107	141	/
Paris Saint-Germain FC	106	123	122	128	157	150	202	139	249	135 %
Olympique Lyonnais	46	83	99	65	122	98	/	/	/	/
Olympique de Marseille	/	/	/	/	60	54	91	57	138	/

Izvor: autor, prema Deloitte

Tablica 13 detaljno prikazuje prihode od emitiranja određenih klubova u razdoblju od 2016 do 2024. Kriterij po kojemu su odabrani klubovi jest taj da su klubovi barem jednom u navedenom razdoblju trebali naći svoje mjesto na popisu 20 klubova s najvećim prihodima u jednoj godini. Mora se napomenuti kako godine izražene u grafikonu predstavljaju godinu u kojoj je izvještaj nastao, a prihodi se odnose na prethodnu godinu. Zbog toga što su navedeni klubovi koji su se pojavljivali barem jednom na toj listi, podaci od prihodima nekih klubova nisu dostupni, primjerice klubova koji su se samo jednom našli na tom popisu.

Spomenuti klubovi su u 2023. zabilježili relativno skromne poraste prihoda od emitiranja, a iznosili su oko 5 %. Prosječni prihodi od emitiranja istaknutih klubova Premier lige porasli su s 208 milijuna eura na 243 milijuna eura zbog povećanja vrijednosti međunarodnih prava emitiranja u Premier ligi. Međutim, rast prihoda od emitiranja svih spomenutih klubova bio je ograničen jer je sezona 2022/23 bila dio postojećih domaćih ciklusa emitiranja u Bundesligi, Serie A i Ligue 1, dok je početak novih domaćih ciklusa u Premier ligi i LaLigi relativno stagnirao u usporedbi s prethodnim ciklusima (Deloitte, 2024).

Iz tablice se može vidjeti kako su gotovo svi najveći klubovi zabilježili značajan porast prihoda od emitiranja u odnosu na 2015. godinu. Jedini klub koji je zabilježio manje prihode od emitiranja u odnosu na 2015 godinu bio je Juventus. Blagi porast od svega 11 % zabilježila je Barcelona, porast od 31 % zabilježen je kod Arsenala, 46 % kod gradskog rivala Chelsea, a svi ostali klubovi su zabilježili poraste veće od 50 %, a neki klubovi čak i veće od 100 %.

Klubovi Premier lige u određenoj mjeri uživaju u prednostima kod prihoda na dan utakmice i u koristima od svoje veće komercijalne privlačnosti koja je produkt mnogih čimbenika, uključujući i globalnu moć brenda, ono što Premier ligu izdvaja od drugih su visoko isplativi ugovori o emitiranju i prodaji TV prava. Za razliku od drugih liga koje su sve pristajale na popuste tijekom pregovora o domaćim TV pravima, Premier liga je uspješno ugovorila svoj trenutni domaći paket bez ikakvog gubitka vrijednosti i povećala svoje naknade od

međunarodnih emitiranja čime su premašili prihode ostvarene od domaćih TV prava po prvi puta (Football Benchmark, 2022).

Može se uočiti kako je puno varijabli vezanih u TV prava i prihode općenito u pozitivnoj korelaciji što može dovesti do začaranog kruga. Pojednostavljeno, neovisnost i konkurencija između TV kanala pri kupnji TV prava dovodi do više novca koje lige generiraju što dovodi do boljih klubova i kvalitetnijih nogometaša u ligi što dovodi do veće gledanosti i više potencijalnih prijenosa utakmica uživo što ponovno dovodi do veće konkurencije između TV kanala i više novca (Scelles, et al., 2019).

Tablica 14: Udio prihoda od emitiranja u ukupnim prihodima klubova koji su se pojavljivali na popisu 20 klubova s najvećim prihodima u godini (2016 – 2024)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Real Madrid C.F.	34,6 %	36,7 %	35,1 %	33,5 %	34% %	32,4 %	48,5 %	43,1 %	36,8 %
FC Barcelona	35,6 %	32,7 %	33,1 %	32,3 %	35,5 %	34,8 %	49,8 %	39,3 %	27,8 %
Atletico de Madrid	46,3 %	61% %	59,1 %	52% %	57% %	60% %	69,3 %	57,1 %	50% %
Manchester United F.C.	27,3 %	27,2 %	33,4 %	34,6 %	38,5 %	27,5 %	51,6 %	36,9 %	32,2 %
Arsenal F.C.	38,5 %	41% %	48,1 %	47,1 %	47,3 %	35,1 %	56,8 %	39,7 %	41,3 %
Manchester City F.C.	38,4 %	41,1 %	44,9 %	42% %	47% %	39,5 %	52,1 %	40,2 %	41,6 %
Chelsea F.C.	42,4 %	42,7 %	44,2 %	45,6 %	44,3 %	44,3 %	62,7 %	48,8 %	44,1 %
Liverpool F.C.	41,8 %	41,6 %	43% %	48,9 %	49,5 %	41,6 %	55,2 %	44,8 %	41,3 %
Tottenham Hotspur F.C.	48,6 %	52,8 %	61,6 %	52,9 %	53,1 %	34,8 %	57,4 %	34,8 %	37,2 %
Newcastle United F.C.	59,9 %	57,7 %	55% %	70,8 %	70,5 %	71,4 %	84,7 %	68,9 %	66% %
Everton F.C.	69,1 %	68,7 %	76,3 %	75,2 %	71,2 %	52,7 %	75,8 %	63,6 %	/
West Ham United F.C.	64,5 %	60,3 %	65,1 %	67,6 %	66,8 %	59,9 %	83,2 %	64,1 %	61,8 %
Southampton F.C.	74% %	72,9 %	78,5 %	/	/	/	/	/	/
Leicester City F.C.	70,8 %	73,6 %	81,9 %	78,2 %	71,8 %	71,9 %	81,6 %	70,2 %	/
Wolverhampton Wanderers F.C.	/	/	32,1 %	30% %	77% %	72,2 %	87,3 %	/	/
Leeds United F.C.	/	/	/	19,6 %	19,6 %	15,4 %	79% %	61,4 %	/

Juventus F.C.	61,4 %	57,4 %	57,6 %	50,7 %	45,4 %	41,9 %	54,7 %	43,6 %	36,3 %
AC Milan	40%	41%	46,9 %	48,4 %	51%	46,8 %	68,1 %	55,1 %	47,3 %
AS Roma	63,2 %	70,6 %	66,9 %	66,7 %	62,6 %	/	/	/	/
FC Internazionale Milano	59%	55%	39,5 %	34,8 %	43,7 %	46,6 %	65,3 %	57,5 %	57%
S.S.C. Napoli	63,2 %	67,4 %	73,2 %	66,7 %	70%	72,3 %	71,3 %	57,3 %	60,8 %
FC Bayern München	22,4 %	24,9 %	25%	28,1 %	32%	32,1 %	41,6 %	31,7 %	27,4 %
Borussia Dortmund	29,3 %	29,1 %	37,8 %	38,6 %	44,4 %	46,4 %	55,3 %	40,6 %	37,6 %
FC Schalke 04	33%	33,4 %	35,8 %	37,3 %	49,6 %	42,6 %	/	/	/
Eintracht Frankfurt	/	36,8 %	40%	42,2 %	50%	52,3 %	62,3 %	51,4 %	48%
Paris Saint-Germain FC	22%	23,6 %	25,1 %	23,6 %	24,6 %	27,7 %	36,3 %	21,3 %	31%
Olympique Lyonnais	47,9 %	51,9 %	50%	39,6 %	55,3 %	54%	/	/	/
Olympique de Marseille	/	/	/	/	46,2 %	45,4 %	62,3 %	24%	53,5 %

Izvor: autor, prema Deloitte

Tablica 14. pokazuje kolike su udjele imali prihodi od TV prava u ukupnim prihodima izabranih klubova pet najjačih europskih nogometnih liga od 2015. do 2023. godine. Iz tablice se može uočiti kako se značajnost prihoda od emitiranja blago povećala. U 2023. je udio prihoda od TV prava u ukupnim prihodima bio 40,42 %, dok je u 2016 bio 39,08 %. S druge strane, nije se svim klubovima povećala značajnost TV prava u ukupnim prihodima. Najveći porast značajnosti od navedenih klubova, za koje su dostupni svi podaci, doživio je Paris Saint-Germain. Porast važnosti zabilježen je i u Bundesligi i većini klubova Premier lige dok je u Serie A samo AC Milan zabilježio porast značajnosti TV prava. Juventus je zabilježio najveći pad značajnosti TV prava od svih navedenih klubova za koje su dostupni svi podaci (-25 %). Isto tako, primjećuje se nagli skok značajnosti TV prava u ukupnim prihodima u 2021. godini, a taj skok rezultat je prvenstveno pada prihoda na dan utakmice na gotovo 0 u svim ligama zbog pandemije (Deloitte , 2024).

Tablica 15: Ciklusi ugovaranja TV prava u "ligama petice" (2012/13 - 2025/26)

	€m	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26
Engleska Premier liga	Ukupno po godini	1.255	2.256	2.442	2.505	3.643	3.512	3.555	3.602	3.635	3.635	3.944	3.944	3.944	Nepotvrđeno
	Domaći	2.207		4.048			7.241			5.531			5.531		7.800 (4 godine)
	Međunarodni	1.629		2.916			4.590			5.127			6.300		Nepotvrđeno
Španjolska La Liga	Ukupno po godini	845	927	947	862	1.688	1.688	1.808	1.827	1.827	1.827	2.029	2.029	2.029	2.029
	Domaći	685	693	713	628	998	998	1.118		3.380					5.968 (5 godina)
	Međunarodni	481		703			2.070			2.100					4.175 (3-5 godina)
Tajfarska Serie A	Ukupno po godini	967	967	967	1.151	1.151	1.151	1.313	1.313	1.313	1.132	1.132	1.132	1.132	Nepotvrđeno
	Domaći		2.532			2.895			2.919			2.783			4.500 (5 godina - Nepotvrđeno)
	Međunarodni		369			557			1.020			615			Nepotvrđeno
Njemačka Bundesliga	Ukupno po godini	444	669	669	794	794	1.335	1.440	1,44	1,44	1.249	1.249	1.249	1.249	Nepotvrđeno
	Domaći	1.574		2.477				4.640				4.316			Nepotvrđeno
	Međunarodni		150			525		840				683			Nepotvrđeno
Francuska Ligue 1	Ukupno po godini	640	640	640	640	771	771	818	818	652	660	660	660	660	Nepotvrđeno
	Domaći		2.428				2.952			572		1.740			Nepotvrđeno
	Međunarodni									480					Nepotvrđeno
						Dio domaćeg ciklusa									

Izvor: autor, prema UEFA - The European Club Footballing Landscape (2023)

Tablica 15. predstavlja vremenski pregled ciklusa o prodaji TV prava u pet najjačih europskih nogometnih liga od sezone 2012/13 do 2025/26. Engleska Premier liga osigurala je svoj ugovor o domaćim TV pravima za četverogodišnji ciklus koji započinje sa sezonom 2025/26. Prijavljena vrijednost znači povećanje od 6 % godišnje, a ugovor je potpisan na godinu dana duže u odnosu na prethodne cikluse. U Italiji je dogovoren ugovor od sezone 2024/25 za domaća TV prava s dva važeća emitera. Ugovor je prijavljen kao smanjenje zajamčenog iznosa od 3 %, ali potencijalno bi mogao dovesti do ukupnog povećanja. Nakon što se usvojio tržišni pristup prodaji međunarodnih TV prava, dogovori za ta prava su u fazi rasprave. U Njemačkoj je prodaja domaćih prava za ciklus od 2025/26 zaustavljena zbog tekućih rasprava povezanih s vlasništvom nad poslovanjem Njemačke nogometne lige s TV pravima, a pregovara se o međunarodnim pravima na pojedinačnoj tržišnoj osnovi (UEFA, 2023).

Prodaja domaćih TV prava za Premier ligu može se promatrati iz dvije različite perspektive. Prvo, može se slaviti iznos koji je uspjela dogovoriti najglamuroznija nogometna liga na svijetu. Naime, dogovorno je 7,8 milijardi eura za razdoblje od 2025. do 2029. što je gotovo 2 milijarde eura godišnje. Dogovor je postignut sa Sky-jem i TNT-om za prijenose uživo te s BBC-jem za sažetke u Velikoj Britaniji. Druga perspektiva kontekstualizira podatke i poziva na dublje razmišljanje. Iako Premier Liga održava izuzetno visoke razine za domaća TV prava i ima konkurentsku prednost u odnosu na druge lige, može se uočiti trend koji pokazuje da je nekadašnji snažni rast TV prava u Premier ligi za sada zaustavljen (Iaria, 2023).

U razdoblju 2016-19, postignut je rekord od gotovo 1,8 milijardi funti po sezoni što je predstavljao porast od 70 % u odnosu na prethodno razdoblje. U razdoblju 2019-22 prihodi su pali na nešto više od 1,6 milijardi funti godišnje unatoč većem broju ponuđenih utakmica (od 168 do 200 po sezoni). Tijekom pandemije, Premier liga nije htjela riskirati s novim natječajem te je produžila postojeće dogovore do 2025. Novim ugovorom Sky i TNT Sports troše 4 % više čime si je Premier liga osigurala 1,675 milijardi funti po sezoni od prodaje domaćih TV prava. Međutim, novi ugovor je potpisan na četiri godine što je za godinu dana duže od uobičajenog (Iaria, 2023).

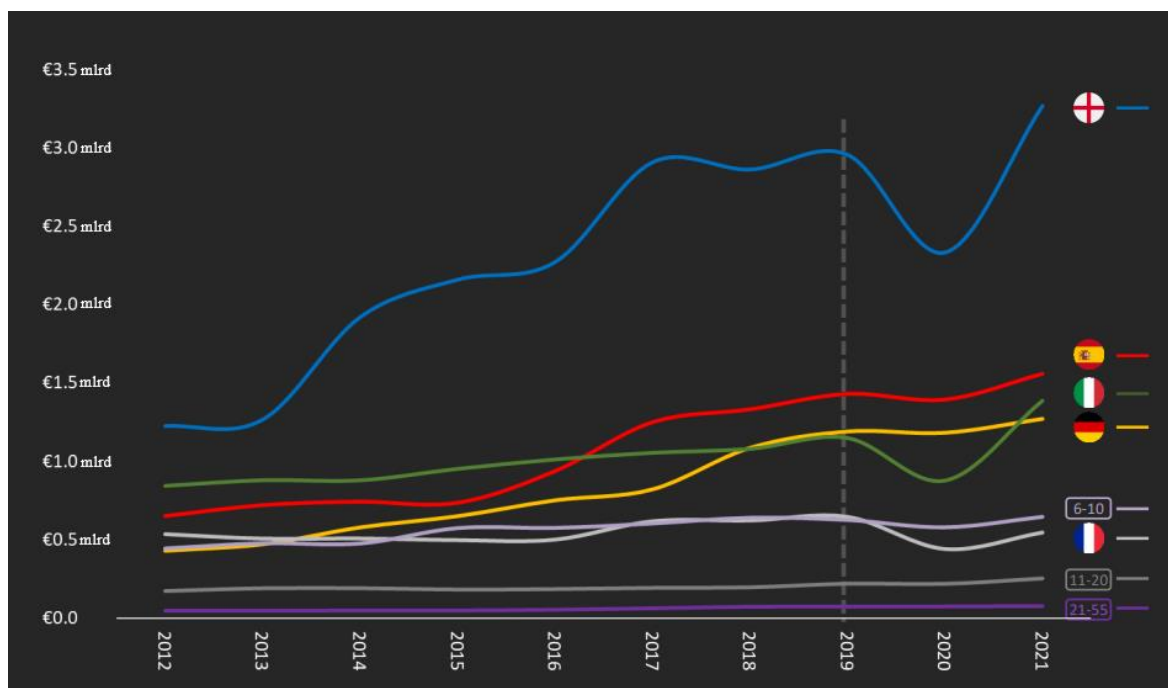
S novim ciklusom koji počinje 2025 bit će 70 televizijskih utakmica više po sezoni. Time se može zaključiti kako će se prosječna vrijednost utakmice Premier lige za domaća TV prava smanjiti na 6,2 milijuna funti s dosadašnjih 8,1 milijuna funti, a još više od najvišeg iznosa od 10,6 milijuna funti iz ciklusa 2016-19. To predstavlja smanjenje od 23 % unatoč povećanju sadržaja od 35 % (Iaria, 2023).

Primjetno je da se TV prava nalaze u fazi stagnacije diljem Europe. Serie A je dosegla svoj vrhunac u ciklusu 2018-21 s 973 milijuna eura po sezoni od Sky-ja i DAZN-a. Nakon toga je slijedio pad u iduća dva ciklusa: 927,5 milijuna eura u ciklusu 2021-24 i 900 milijuna eura u ciklusu 2024-29. S druge strane, u LaLigi Movistar je zamijenjen s DAZN-om se udružio s Telefonicom za ciklus 2022-27, a LaLiga je zabilježila porast od svega 1 %, s 980 milijuna eura po sezoni na 990 milijuna eura po sezoni. Što se Njemačke tiče, domaći ciklus koji traje do 2025. dodijeljen je Sky-ju i DAZN-u u ukupnom iznosu od 4,4 milijarde eura ili 1,1 milijarda eura po sezoni što je nešto niže u odnosu na 4,64 milijarde eura iz ciklusa 2017-21 (Iaria, 2023).

Francusko nogometno upravno tijelo Ligue de Football Professionel (LFP), koje je trenutno bez ugovora o emitiranju za nadolazeću sezonu, moglo bi pokrenuti vlastiti kanal za prijenos utakmica uživo iz Ligue 1 ako ne uspije osigurati dogovor za svoja TV prava. Klubovi iz Ligue 1 očekuju da LFP predloži opciju kako bi se izbjegla katastrofa. Ova ideja je došla nakon neuspjelih pregovora s DAZN-om, Amazonom, BeIN Sportom i Canal+. LFP se prvotno nadao da će dobiti ponudu od oko 1 milijardu eura, ali od tog cilja se u međuvremenu odustalo (Football Benchmark, 2024).

Svi novi TV ugovori utječu na neki način na financijsku situaciju klubova, a samim time i na financijsku nejednakost u prvenstvu. To se može odraziti na sposobnost privlačenja kvalitetnih igrača i na konkurentsku ravnotežu između klubova. Ako konkurencija postane previše neuravnotežena to bi moglo dovesti do smanjenja potražnje nogometnih potrošača za TV proizvodom, odnosno nogometna potražnja raste što je neizvjesnost ishoda u prvenstvu veća. Nadalje, može se zaključiti kako je konkurentska ravnoteža negativno korelirana s financijskom nejednakošću, odnosno kada se financijska nejednakost povećava konkurentska ravnoteža u ligi je manja (Carreras & Garcia, 2018).

Grafikon 8: Ukupni prihodi od TV prava koje su lige generirale (2012 - 2021)

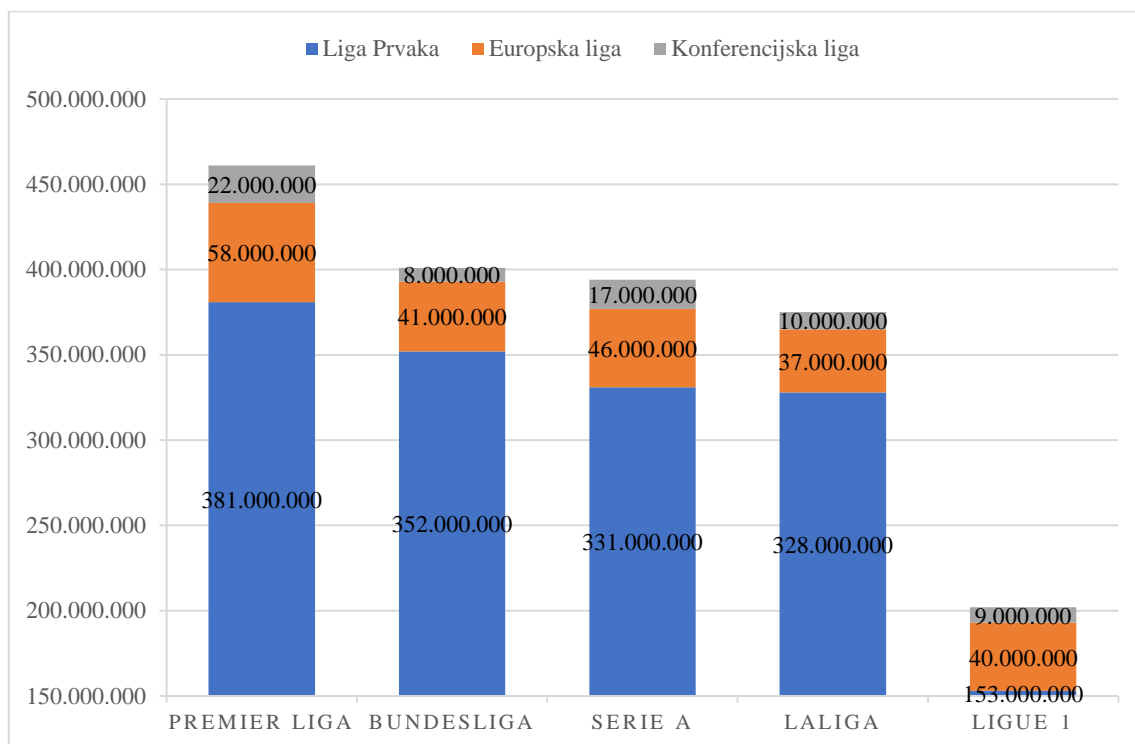
Izvor: UEFA - The European Club Footballing Landscape (2022, str. 94)

Grafikon 8. prikazuje ukupne prihode koje su lige generirale od TV prava i emitiranja u razdoblju od 2012 do 2021. U 2021 godini prosječni prihodi od TV prava u Premier ligi iznosili su 163.5 milijuna eura što je puno više od drugoplasirane LaLige gdje su iznosili 78 milijuna eura. U Bundesligi ti prihodi su iznosili u prosjeku 70,6 milijuna eura, u Serie A 69,3 milijuna eura, dok su u Ligue 1 iznosili svega 27,3 milijuna eura (UEFA, 2022).

Može se uočiti kako je i na početku razdoblja Premier liga imala najveće prihode od emitiranja od svih liga, ali dok je kod ostalih liga zabilježen blagi ili umjereni rast prihoda od emitiranja, kod Premier lige se može uočiti streloviti rast nakon 2013. i drastično povećanje razlike u odnosu na druge lige. Taj rast privremeno je zaustavljen pojavom pandemije gdje je Premier liga osjetila najveći pad u prihodima od emitiranja, ali brzo je uslijedio oporavak gdje je Premier liga zabilježila rekordne razine prihoda od emitiranja, a razlika u narednim godinama postaje još i veća (UEFA, 2022).

U sezoni 2022/23 stupio je na snagu novi ciklus TV prava u Premier ligi. Ne samo da Premier liga u novom domaćem ciklusu nije bilježila pad u odnosu na prijašnji ciklus, nego je još i povećala svoje naknade od međunarodnih emitiranja čime su još dodatno uspjeli povećati prihode od TV prava (Football Benchmark, 2022).

Grafikon 9: TV novac od UEFA-inih natjecanja za sezonu 2022/23, u €

Izvor: autor, prema Swiss Ramble

Grafikon 9. prikazuje raspodjelu TV novca koje su klubovi generirali od UEFA-inih natjecanja za sezonu 2022/23. Ponovno se može vidjeti naglašena razlika između glavnih liga. Klubovi Premier lige zaradili su 461 milijun eura, slijede Bundesliga s 401 milijunom eura, Serie A s 393 milijuna eura i LaLiga s 376 milijuna eura. Ligue 1 jako zaostaje za ostalim ligama jer su njihovi klubovi generirali „samo“ 201 milijun eura. Četiri su elemenata raspodjele novca: naknada za sudjelovanje, novčana nagrada, UEFA-in koeficijent i TV fond. U segmentu naknada za sudjelovanje najviše novca je zaradila Bundesliga, od novčanih nagrada najviše je zaradila Serie A, od UEFA-inog koeficijenta LaLiga, a u segmentu TV fond najviše je novca zaradila Premier liga. Međutim, kako god se gledalo, financijska dominacije Premier lige je jasna. Također, iz grafikona se vidi kako su klubovi koji su nastupali u Ligi Prvaka zaradili znatno više od klubova koji su nastupali u ostalim UEFA-inim natjecanjima (Swiss Ramble, 2024).

UEFA je razmatrala veliko preuređenje Lige Prvaka s prelaskom na format s većim skupinama, što bi velikim klubovima omogućilo da imaju više zanimljivih utakmica čime bi ostvarivali veći prihod. S obzirom na to da je novi format već usvojen te kreće od sezone 2024/25 ovo se može smatrati svojevrsnim prvim korakom prema europskoj Super Ligi, barem od strane UEFA-e (Scelles, et al., 2019).

4.2 Analiza utjecaja na sportske rezultate nogometnih klubova

Promjene financijskih varijabli nedvojbeno utječu na poslovne rezultate nogometnih klubova, ali ono što navijače i simpatizere nogometnih klubova još više zanima jest kakav će utjecaj ti rezultati imati na omjere snaga na terenu. Sportske rezultate klubova, osvojene trofeje i kvalitetu igračkog kadra šira javnost primjećuje, pamti i uspoređuje s prijašnjim sezonama pa na temelju toga donose zaključke o trenutnom stanju u klubu.

Način na koji se mogu usporediti sportski rezultati klubova iz različitih liga jest preko rezultata u europskim natjecanjima. Trenutno se klubovi preko domaćih liga bore za svoje mjesto u tri različita UEFA-ina europska natjecanja. Najbolji klubovi u domaćim ligama igraju ili imaju priliku kvalificirati se u Ligu Prvaka koja predstavlja najprestižnije klupsko natjecanje u Europi. Drugo natjecanje po jačini je Europska liga, a treće je nedavno osnovana Europska konferencijska liga.

Tablica 16: Klubovi "liga petice" koji su nastupili u UEFA-inoj Ligi Prvaka i faza u kojoj su završili natjecanje (2016/17-2023/24)

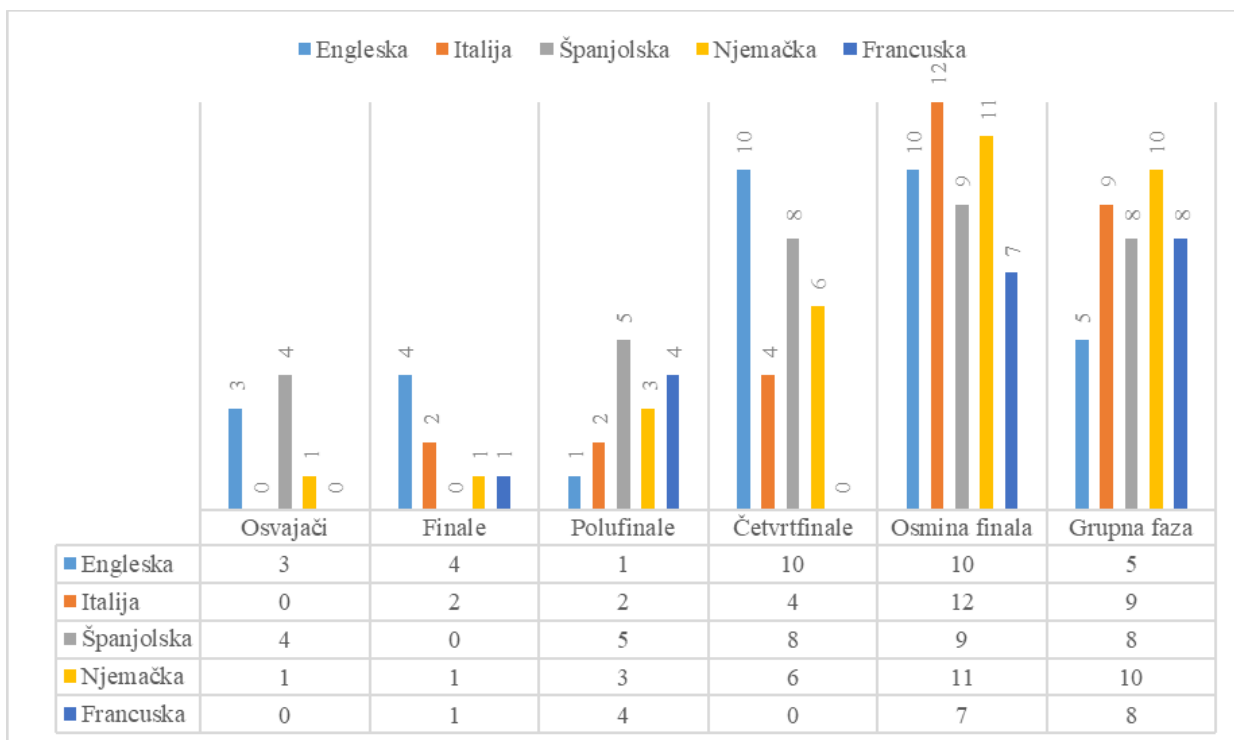
	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Real Madrid C.F.	Osvajači	Osvajači	Osmina finala	Osmina finala	Polufinale	Osvajači	Polufinale	Osvajači
Atletico de Madrid	Polufinale	Grupna faza	Osmina finala	Četvrtfinale	Osmina finala	Četvrtfinale	Grupna faza	Četvrtfinale
FC Barcelona	Četvrtfinale	Četvrtfinale	Polufinale	Četvrtfinale	Osmina finala	Grupna faza	Grupna faza	Četvrtfinale
Sevilla F.C.	Osmina finala	Četvrtfinale	/	/	Osmina finala	Grupna faza	Grupna faza	Grupna faza
Valencia C.F.	/	/	Grupna faza	Osmina finala	/	/	/	/
Villarreal CF	/	/	/	/	/	Polufinale	/	/
Real Sociedad	/	/	/	/	/	/	/	Osmina finala
Arsenal F.C.	Osmina finala	/	/	/	/	/	/	Četvrtfinale
Manchester City F.C.	Osmina finala	Četvrtfinale	Četvrtfinale	Četvrtfinale	Finale	Polufinale	Osvajači	Četvrtfinale
Manchester United F.C.	/	Osmina finala	Četvrtfinale	/	Grupna faza	Osmina finala	/	Grupna faza
Newcastle F.C.	/	/	/	/	/	/	/	Grupna faza
Chelsea F.C.	/	Osmina finala	/	Osmina finala	Osvajači	Četvrtfinale	Četvrtfinale	/
Liverpool F.C.	/	Finale	Osvajači	Osmina finala	Četvrtfinale	Finale	Osmina finala	/

Tottenham Hotspur F.C.	Grupn a faza	Osmín a finala	Finale	Osmín a finala	/	/	Grupn a faza	/
Leicester City F.C.	Četvrtfinale	/	/	/	/	/	/	/
FC Internazionale Milano	/	/	Grupn a faza	Grupn a faza	Grupn a faza	Osmín a finala	Finale	Osmín a finala
S.S. Lazio	/	/	/	/	Osmín a finala	/	/	Osmín a finala
S.S.C. Napoli	Osmín a finala	Grupn a faza	Grupn a faza	Osmín a finala	/	/	Četvrtfinale	Osmín a finala
AC Milan	/	/	/	/	/	Grupn a faza	Polufinale	Grupn a faza
Juventus F.C.	Finale	Četvrtfinale	Četvrtfinale	Osmín a finala	Osmín a finala	Osmín a finala	Grupn a faza	/
Atalanta BC	/	/	/	Četvrtfinale	Osmín a finala	Grupn a faza	/	/
A.S. Roma	/	Polufinale	Osmín a finala	/	/	/	/	/
FC Bayern München	Četvrtfinale	Polufinale	Osmín a finala	Osvajači	Četvrtfinale	Četvrtfinale	Četvrtfinale	Polufinale
Borussia Dortmund	Četvrtfinale	Grupn a faza	Osmín a finala	Osmín a finala	Četvrtfinale	Grupn a faza	Osmín a finala	Finale
Bayer 04 Leverkusen	Osmín a finala	/	/	Grupn a faza	/	/	Grupn a faza	/
Borussia Monchengladbach	Grupn a faza	/	/	/	Osmín a finala	/	/	/
RB Leipzig	/	Grupn a faza	/	Polufinale	Osmín a finala	Grupn a faza	Osmín a finala	Osmín a finala
Schalke 04	/	/	Osmín a finala	/	/	/	/	/
TSG 1899 Hoffenheim	/	/	Grupn a faza	/	/	/	/	/
VfL Wolfsburg	/	/	/	/	/	Grupn a faza	/	/
Eintracht Frankfurt	/	/	/	/	/	/	Osmín a finala	/
FC Union Berlin	/	/	/	/	/	/	/	Grupn a faza
Paris Saint-Germain FC	Osmín a finala	Osmín a finala	Osmín a finala	Finale	Polufinale	Osmín a finala	Osmín a finala	Polufinale
RC Lens	/	/	/	/	/	/	/	Grupn a faza
Olympique de Marseille	/	/	/	/	Grupn a faza	/	Grupn a faza	/
LOSC Lille	/	/	/	Grupn a faza	/	Osmín a finala	/	/

Stade Rennais FC	/	/	/	/	Grupna faza	/	/	/
Olympique Lyonnais	Grupna faza	/	Osmina finala	Polufinale	/	/	/	/
AS Monaco FC	Polufinale	Grupna faza	Grupna faza	/	/	/	/	/

Izvor: autor, prema UEFA

Grafikon 10: Klubovi "liga petice" koji su nastupili u UEFA-inoj Ligi Prvaka i faza u kojoj su završili natjecanje (2016/17-2023/24)

Izvor: autor, prema UEFA

Tablica 16. i grafikon 10. detaljno prikazuju klubove pet najjačih europskih nogometnih liga koji su nastupali u prestižnoj Ligi Prvaka barem jednom počevši od sezone 2016/17, a pokazuje fazu natjecanja u kojoj su ti pojedini klubovi završili svoju sezonu u Ligi Prvaka. Crvenom bojom u tablici označeni su klubovi koji dolaze iz Španjolske, sivom bojom označeni su klubovi iz Engleske, zelenom iz Italije, žutom klubovi iz Njemačke, a plavom bojom označeni su klubovi Francuske lige. U promatranom periodu najviše naslova otišlo je u Španjolsku, čak 4, ali svi naslovi otišli su u ruke jednog kluba i to u ruke Real Madrida. Slijede ih Englezi s 3 naslova i to su sva tri naslova osvojili različiti klubovi: Liverpool, Chelsea i Manchester City. Jedini preostali naslov osvojio je njemački Bayern München. Iako su klubovi iz Španjolske osvojili najviše naslova, najviše nastupa u finalima imaju klubovi iz Engleske. Španjolski klubovi u promatranom periodu nisu izgubili niti jedno finale, dok su Englezi izgubili čak 4 finala. Dobar pokazatelj snage Premier lige pokazuje i podatak da su samo 5 puta klubovi

Premier lige završili svoj put u Ligi Prvaka u grupnoj fazi, najmanje od svih liga. Manchester United i Tottenham Hotspur su po dva puta završavali svoj put u grupnoj fazi, a debitant Newcastle United jednom je završio svoj put u grupnoj fazi. Što se raznovrsnosti klubova u natjecanju tiče, Bundesliga je u promatranom periodu imala najviše različitih klubova koji su nastupili u Ligi Prvaka, čak 10. Slijedi Premier liga koja je imala 8 različitih klubova u Ligi Prvaka, dok su tri ostale lige imale po 7 različitih klubova u natjecanju. LaLiga ima tri kluba koji su nastupili u svakoj sezoni u promatranom razdoblju što je najviše od svih liga. Bundesliga ima dva takva kluba, Premier liga ima samo Manchester City, Ligue 1 ima samo Paris Saint-Germain, dok Serie A nema niti jedan klub koji je svake godine igrao Ligu Prvaka (UEFA, 2024).

Drugo UEFA-ino klupsko natjecanje po važnosti je Europska liga.

Tablica 17: Klubovi "liga petice" koji su nastupili u UEFA-inoj Europskoj ligi i faza u kojoj su završili natjecanje (2016/17-2023/24)

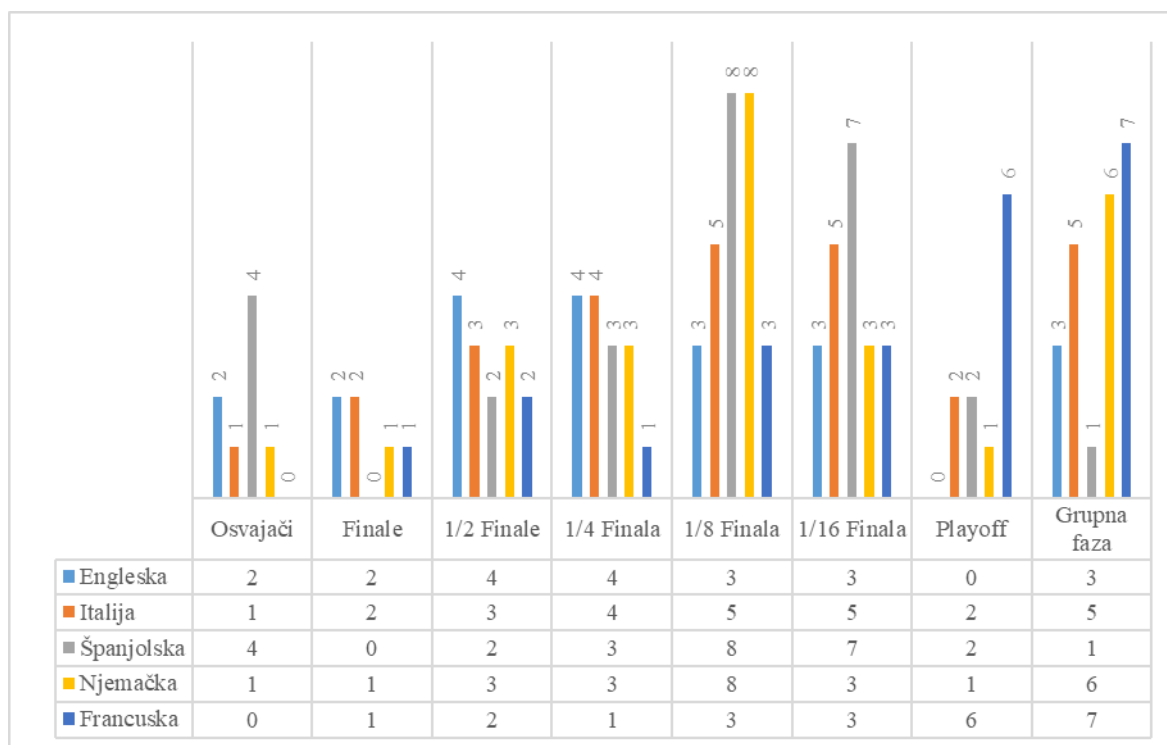
	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24
Celta de Vigo	1/2 Finale	/	/	/	/	/	/	/
Athletic Bilbao	1/16 Finala	1/8 Finala	/	/	/	/	/	/
Villarreal CF	1/16 Finala	1/16 Finala	1/4 Finala	/	Osvaja či	/	/	1/8 Finala
Atletico de Madrid	/	Osvaja či	/	/	/	/	/	/
Real Sociedad	/	1/16 Finala	/	/	1/16 Finala	Playof f	1/8 Finala	/
Valencia C.F.	/	/	1/2 Finale	/	/	/	/	/
Sevilla F.C.	/	/	1/8 Finala	Osvaja či	/	1/8 Finala	Osvaja či	/
Real Betis	/	/	1/16 Finala	/	/	1/8 Finala	1/8 Finala	Grupn a faza
Getafe CF	/	/	/	1/8 Finala	/	/	/	/
RCD Espanyol	/	/	/	1/16 Finala	/	/	/	/
Granada CF	/	/	/	/	1/4 Finala	/	/	/
FC Barcelona	/	/	/	/	/	1/4 Finala	Playof f	/
Manchester United F.C.	Osvaja či	/	/	1/2 Finale	Finale	/	1/4 Finala	/
Tottenham Hotspur F.C.	1/16 Finala	/	/	/	1/8 Finala	/	/	/

Southampton F.C.	Grupn a faza	/	/	/	/	/	/	/
Arsenal F.C.	/	1/2 Finale	Finale	1/16 Finala	1/2 Finale	/	1/8 Finala	/
Everton F.C.	/	Grupn a faza	/	/	/	/	/	/
Chelsea F.C.	/	/	Osvaja či	/	/	/	/	/
Wolverhampton Wanderers F.C.	/	/	/	1/4 Finala	/	/	/	/
Leicester City F.C.	/	/	/	/	1/16 Finala	Grupn a faza	/	/
West Ham United F.C.	/	/	/	/	/	1/2 Finale	/	1/4 Finala
Liverpool F.C.	/	/	/	/	/	/	/	1/4 Finala
Brighton & Hove Albion FC	/	/	/	/	/	/	/	1/8 Finala
A.S. Roma	1/8 Finala	/	/	1/8 Finala	1/2 Finale	/	Finale	1/2 Finale
ACF Fiorentina	1/16 Finala	/	/	/	/	/	/	/
FC Internazionale Milano	Grupn a faza	/	1/8 Finala	Finale	/	/	/	/
U.S. Sassuolo Calcio	Grupn a faza	/	/	/	/	/	/	/
S.S. Lazio	/	1/4 Finala	1/16 Finala	Grupn a faza	/	Playof f	Grupn a faza	/
AC Milan	/	1/8 Finala	Grupn a faza	/	1/8 Finala	/	/	1/4 Finala
Atalanta BC	/	1/16 Finala	/	/	/	1/4 Finala	/	Osvaja či
SSC Napoli	/	1/16 Finala	1/4 Finala	/	1/16 Finala	Playof f	/	/
Juventus F.C.	/	/	/	/	/	/	1/2 Finale	/
FC Schalke 04	1/4 Finala	/	/	/	/	/	/	/
Borussia Monchengladbach	1/8 Finala	/	/	Grupn a faza	/	/	/	/
FSV Mainz 05	Grupn a faza	/	/	/	/	/	/	/
RB Leipzig	/	1/4 Finala	Grupn a faza	/	/	1/2 Finale	/	/
Borussia Dortmund	/	1/8 Finala	/	/	/	Playof f	/	/
Hertha BSC Berlin	/	Grupn a faza	/	/	/	/	/	/

TSG 1899 Hoffenheim	/	Grupn a faza	/	/	1/16 Finala	/	/	/
FC Koln	/	Grupn a faza	/	/	/	/	/	/
Eintracht Frankfurt	/	/	1/2 Finale	1/8 Finala	/	Osvajači	/	/
Bayer 04 Leverkusen	/	/	1/16 Finala	1/4 Finala	1/16 Finala	1/8 Finala	1/2 Finale	Finala
VfL Wolfsburg	/	/	/	1/8 Finala	/	/	/	/
SC Freiburg	/	/	/	/	/	/	1/8 Finala	1/8 Finala
FC Union Berlin	/	/	/	/	/	/	1/8 Finala	/
Olympique Lyonnais	1/2 Finale	1/8 Finala	/	/	/	1/4 Finala	/	/
AS Saint-Etienne	1/16 Finala	/	/	Grupn a faza	/	/	/	/
OGC Nice	Grupn a faza	1/16 Finala	/	/	Grupn a faza	/	/	/
Olympique de Marseille	/	Finale	Grupn a faza	/	/	Grupn a faza	/	1/2 Finale
Stade Rennais FC	/	/	1/8 Finala	Grupn a faza	/	/	Playof f	Playof f
FC Girondins de Bordeaux	/	/	Grupn a faza	/	/	/	/	/
LOSC Lille	/	/	/	/	1/16 Finala	/	/	/
AS Monaco FC	/	/	/	/	/	1/8 Finala	Playof f	/
FC Nantes	/	/	/	/	/	/	Playof f	/
RC Lens	/	/	/	/	/	/	/	Playof f
Toulouse FC	/	/	/	/	/	/	/	Playof f

Izvor: autor, prema UEFA

Grafikon 11: Klubovi "liga petice" koji su nastupili u UEFA-inoj Europskoj ligi i faza u kojoj su završili natjecanje (2016/17-2023/24)

Izvor: autor, prema UEFA

Tablica 17. i grafikon 11. detaljno prikazuju klubove pet najjačih europskih nogometnih liga koji su nastupali u Europskoj ligi barem jednom počevši od sezone 2016/17, a pokazuje fazu natjecanja u kojoj su ti pojedini klubovi završili svoju sezonu u Europskoj ligi. U promatranom periodu i u ovom natjecanju su opet najviše naslova osvojili klubovi LaLige, čak 4 puta je naslov otišao u Španjolsku. Za razliku od Lige Prvaka gdje je samo jedan klub osvojio sve naslove za Španjolsku, Europsku ligu su osvajala tri različita kluba LaLige. Sevilla je to natjecanje osvojila dva puta, a po jednom Atletico de Madrid i Villarreal. Slijede ih klubovi Premier lige koji su ovo natjecanje osvajali dva puta, po jednom Manchester United i Chelsea, a zanimljivo je da je Chelsea jedini klub koji je u ovom razdoblju osvojio i Ligu Prvaka i Europsku ligu. Serie A i Bundesliga imaju po jedan naslov Europske lige u ovom razdoblju, dok Ligue1 ni u ovom natjecanju ne može do samog kraja. Najviše finala imaju klubovi LaLige i Premier lige, čak 4 nastupa, ali klubovi LaLige ni u ovom natjecanju ne gube u finalima, dok su klubovi Premier lige izgubili dva finala, ali jednom su to finale izgubili od drugog kluba iz Engleske. Engleski klubovi su najviše od svih liga zaustavljeni u finalu, polufinalu i četvrtfinalu, dok su španjolski klubovi najviše zaustavljeni u osmini i šesnaestini finala. S druge strane, klubovi LaLige samo jednom su završili svoj put u grupnoj fazi, najmanje od svih liga. Što se raznolikosti klubova u natjecanju tiče, Europsku ligu je igralo više klubova nego Ligu

Prvaka. Razlog tome je format natjecanja u kojem klubovi iz Lige Prvaka mogu igrati u istoj sezoni i Europsku ligu. Također, razlike između klubova na nižim razinama su manje pa slabiji klubovi lakše mogu doći do mjesta koje vodi u Europsku ligu. I u ovom natjecanju je najviše različitih klubova došlo iz Bundeslige, čak 13 različitih klubova je igralo Europsku ligu. Slijede ih klubovi iz LaLige s 12 različitih klubova, po 11 klubova imaju Englezi i Francuzi, dok je Serie A dala 9 različitih klubova u Europsku ligu (UEFA, 2024).

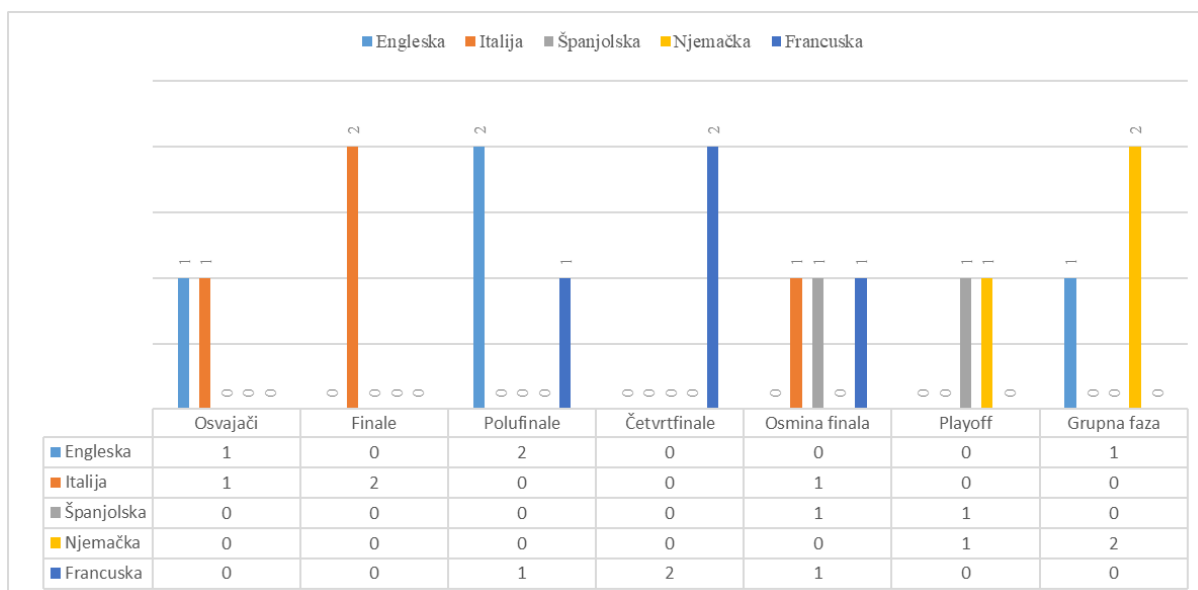
Treće UEFA-ino klupsko natjecanje po jačini i prestižu jest Europska konferencijska liga. Pobjednik ovog natjecanja stječe pravo sudjelovanja u grupnoj fazi Europske lige iduće sezone, ali se i dalje preko domaće lige može pokušati kvalificirati i u Ligu Prvaka. Europska konferencijska liga je relativno novo natjecanje koje se počelo održavati prvi puta u sezoni 2021/22 (UEFA, 2024).

Tablica 18: Klubovi "liga petice" koji su nastupili u UEFA-inoj Europskoj konferencijskoj ligi i faza u kojoj su završili natjecanje (2021/22-2023/24)

	2021/22	2022/23	2023/24
Villarreal CF	/	Osmina finala	/
Real Betis	/	/	Playoff
Leicester City F.C.	Polufinale	/	/
Tottenham Hotspur F.C.	Grupna faza	/	/
West Ham United F.C.	/	Osvajači	/
Aston Villa F.C.	/	/	Polufinale
A.S. Roma	Osvajači	/	/
ACF Fiorentina	/	Finale	Finale
S.S. Lazio	/	Osmina finala	/
FC Union Berlin	Grupna faza	/	/
FC Koln	/	Grupna faza	/
Eintracht Frankfurt	/	/	Playoff
Olympique de Marseille	Polufinale	/	/
Stade Rennais FC	Osmina finala	/	/
OGC Nice	/	Četvrtinale	/
LOSC Lille	/	/	Četvrtinale

Izvor: autor, prema UEFA

Grafikon 12: Klubovi "liga petice" koji su nastupili u UEFA-inoj Europskoj konferencijskoj ligi i faza u kojoj su završili natjecanje (2021/22-2023/24)

Izvor: autor, prema UEFA

Tablica 18. i grafikon 12. detaljno prikazuju klubove pet najjačih europskih nogometnih liga koji su nastupali u Europskoj konferencijskoj ligi barem jednom počevši od sezone 2021/22, a pokazuje fazu natjecanja u kojoj su ti pojedini klubovi završili svoju sezonu u Europskoj konferencijskoj ligi. S obzirom na to da su odigrane samo tri sezone ovog natjecanja, uzorak je najmanji od svih UEFA-inih natjecanja koja su se analizirala. Najviše naslova, po jedan, osvojili su klubovi Serie A i Premier lige, odnosno Roma i West Ham United. Treći naslov je otišao u Grčku ligu i tamošnji Olympiacos. Najviše nastupa u finalima ima Serie A, ta liga je imala finalista u svakoj sezoni od osnutka natjecanja, a Fiorentina iako je bila u dva različita finala, nije uspjela doći do trofeja. Klubovi Premier lige su dva puta zaustavljeni u polufinalu, dok španjolskih klubova nema dalje od osmine finala, a njemačkih klubova poslije playoffa. Što se raznolikosti klubova u natjecanju tiče, Premier liga i Ligue 1 su dali po četiri različita kluba u Europsku konferencijsku ligu, Bundesliga i Serie A po tri, a najmanje je klubova iz LaLige bilo u Europskoj konferencijskoj ligi, samo dva (UEFA, 2024).

Svi ovi rezultati spomenutih klubova i liga imaju direktan utjecaj i na UEFA-in koeficijent, kako klubova, tako i liga kao cjeline. Na temelju tih koeficijenata radi se poredak klubova i liga s najvećim koeficijentom. Klupski koeficijenti temelje se na rezultatima klubova koji se natječu u pet prethodnih sezona Lige prvaka, Europske lige i Europske konferencijske lige. Poredak određuje položaj svakog kluba u relevantnim ždrijebovima UEFA natjecanja. Sezonski klupski koeficijenti temelje se na rezultatima klubova koji se natječu u trenutnoj sezoni Lige prvaka,

Europske lige i Europske konferencijske lige. Poredak, u kombinaciji s onima iz prethodne četiri sezone, određuje položaj za svaki klub u svim ždrjebovima UEFA natjecanja. Koeficijenti klubova određuju se zbrojem svih bodova osvojenih u prethodnih pet godina ili koeficijentom lige u istom razdoblju, ovisno o tome koji je veći (UEFA, 2024).

Tablica 19: UEFA-ina klupski koeficijenti (2016/17-2023/24)

	201 6/17	201 7/18	201 8/19	201 9/20	202 0/21	202 1/22	202 2/23	202 3/24	Razlika (2023/24 - 2016/17)
Real Madrid C.F.	156	162	146	134	127	124	121	136	-20
FC Bayern München	139	135	128	136	134	138	136	144	5
FC Barcelona	131	132	138	128	122	114	98	91	-40
Atletico de Madrid	122	140	127	127	115	105	85	89	-33
Juventus F.C.	126	126	124	117	120	107	101	80	-46
Paris Saint-Germain FC	115	109	103	113	113	112	112	116	1000
Borussia Dortmund	109	89	85	85	90	78	86	97	-12
Sevilla F.C.	92	113	104	102	98	91	91	84	-8
Chelsea F.C.	91	82	87	83	98	123	126	96	5
Arsenal F.C.	90	93	101	91	99	80	76	72	-18
Manchester City F.C.	85	100	106	116	125	134	145	148	63
FC Schalke 04	81	62	63	46	35	17	17	0	-81
Manchester United F.C.	80	82	78	100	113	105	104	92	12
Bayer 04 Leverkusen	75	66	61	61	57	53	72	90	15
S.S.C. Napoli	74	78	80	77	74	66	81	80	6
Tottenham Hotspur F.C.	62	67	78	85	88	83	80	54	-8
Liverpool F.C.	41	62	91	99	101	134	123	114	73
A.S. Roma	39	64	81	80	90	100	97	101	62
Olympique Lyonnais	57,5	59,5	61,5	83	76	75	61	44	-13,5
RB Leipzig	0	17	22	49	66	83	84	97	97
Villarreal CF	44	52	68	56	63	78	82	82	38
FC Internazionale Milano	30	16	31	44	53	67	96	101	71
Atalanta BC	0	11	13	33,5	50,5	66,5	55,5	81	81

Izvor: autor, prema UEFA

Tablica 19. prikazuje UEFA-ine klupske koeficijente klubova iz pet najjačih europskih nogometnih liga u razdoblju od 2016/17 do 2023/24. Navedeni su klubovi koji su se barem jednom u bilo kojoj od navedenih sezona našli na listi 20 klubova s najvećim UEFA-inim europskim koeficijentom. Crvenom bojom označeni su klubovi iz LaLige, sivom iz Premier lige, zelenom iz Serie A, žutom iz Bundeslige i plavom bojom označeni su klubovi iz Ligue 1. Posljednji stupac pod nazivom „Razlika (2023/24 - 2016/17)“ označava razliku u koeficijentu između posljednje sezone i prve promatrane sezone. U tom stupcu zelenom bojom su označeni klubovi koji su zabilježili rast koeficijenta, a crvenom bojom klubovi koji su zabilježili pad koeficijenta.

Sveukupno je 23 različita kluba iz ovih liga barem jednom našlo svoje mjesto u 20 klubova s najvećim UEFA-inim koeficijentom. Najviše je klubova iz Premier lige, čak šest, po pet klubova imaju LaLiga, Serie A i Bundesliga, a samo dva kluba iz Ligue 1 je bilo na tom popisu. Trenutno, vrh tablice drži Manchester City, slijede ga Bayern München te Real Madrid. Najveći porast koeficijenta u promatranom razdoblju zabilježio je RB Leipzig koji je na početku razdoblja imao 0 bodova. Također značajan porast zabilježili su i Atalanta, Liverpool, Manchester City i Inter Milan. S druge strane, Najznačajniji pad zabilježio je Schalke koji trenutno ima 0 bodova i trenutno nastupa u 2. Bundesligi i kako sada stvari stoje neće se još neko vrijeme vratiti na taj popis. Osim njih, značajne padove zabilježili su Juventus, Barcelona, Atletico Madrid, Real Madrid i Arsenal. Bez obzira na značajan pad u koeficijentu, Real Madrid se unatoč tome i dalje uspio zadržati u najbolje tri momčadi po UEFA-inom koeficijentu, dok ostalih klubova više nema u top 10 ekipa (UEFA, 2024).

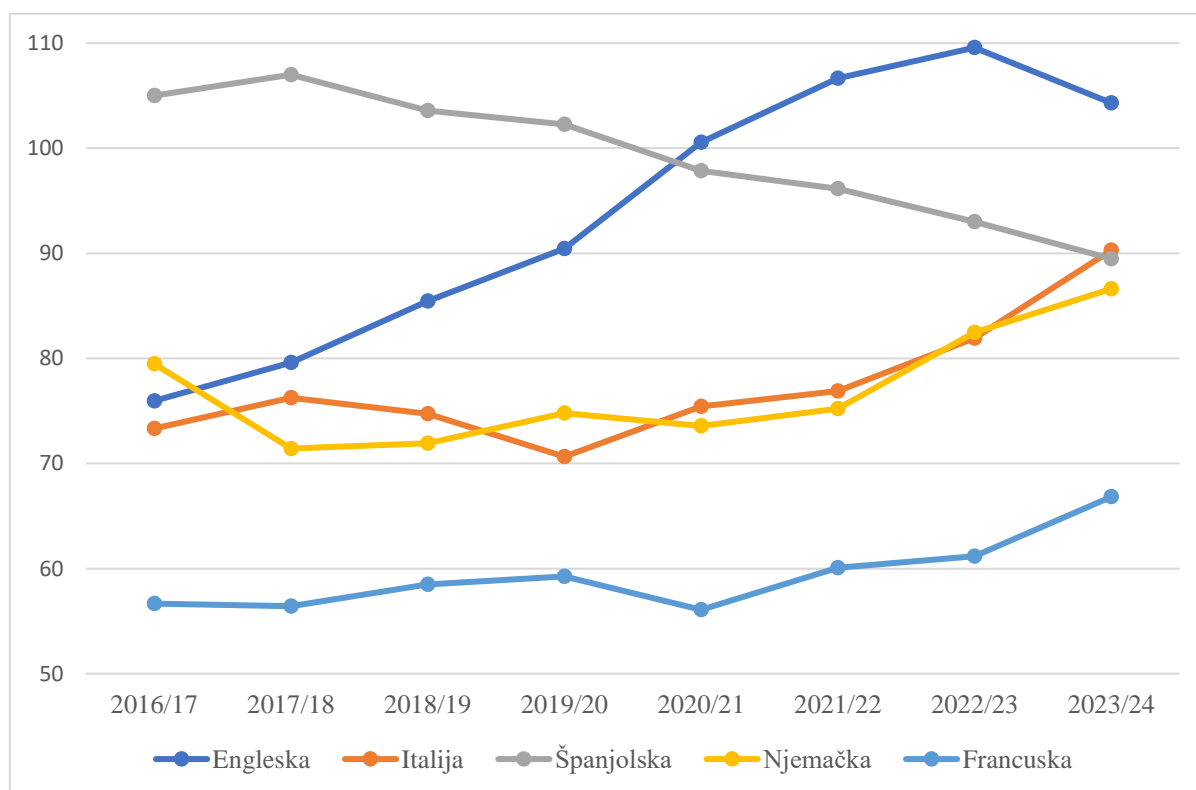
Kod analiziranja razlika između liga, najbolji pokazatelj je UEFA-in koeficijent za lige. Ligaški koeficijenti temelje se na rezultatima klubova svake lige u pet prethodnih sezona Lige prvaka, Europske lige i Europske konferencijske lige. Poredak određuje broj mjesta dodijeljenih državi u idućem UEFA-inom klupskom natjecanju. Ligaški koeficijent u sezoni temelji se na bodovima koje su osvojili svi njegovi klubovi u određenoj sezoni Lige prvaka, Europske lige i Europske konferencijske lige. Koeficijent se izračunava tako da se izračuna prosječna ocjena, dobiveni broj bodova podijeli s ukupnim brojem klubova koji predstavljaju državu u klupskim natjecanjima te sezone. Dobivena brojka se zatim zbraja s rezultatima prethodne četiri sezone kako bi se izračunao koeficijent. Ako dvije države imaju isti koeficijent, prvo se stavlja država s višim koeficijentom u posljednjoj sezoni (UEFA, 2024).

Tablica 20: UEFA-ini ligaški koeficijenti (2016/17-2023/24)

	2016 /17	2017 /18	2018 /19	2019 /20	2020 /21	2021 /22	2022 /23	2023 /24	Razlika (2023/24 - 2016/17)
Engleska	75,9 62	79,6 05	85,4 62	90,4 62	100, 569	106, 641	109, 570	104, 303	28,341
Italija	73,3 32	76,2 49	74,7 25	70,6 53	75,4 38	76,9 02	81,9 26	90,2 84	16,952
Španjolska	104, 998	106, 998	103, 569	102, 283	97,8 55	96,1 41	92,9 98	89,4 89	-15,509
Njemačka	79,4 98	71,4 27	71,9 27	74,7 84	73,5 70	75,2 13	82,4 81	86,6 24	7,126
Francuska	56,6 65	56,4 15	58,4 98	59,2 48	56,0 81	60,0 81	61,1 64	66,8 31	10,166

Izvor: autor, prema UEFA

Grafikon 13: UEFA-ini ligaški koeficijenti (2016/17-2023/24)

Izvor: autor, prema UEFA

Tablica 20. i grafikon 13. prikazuju UEFA-ine ligaške koeficijente pet najjačih europskih nogometnih liga u razdoblju od 2016/17 do 2023/24. Posljednji stupac pod nazivom „Razlika (2023/24 - 2016/17)“ označava razliku u koeficijentu između posljednje sezone i prve promatrane sezone. U tom stupcu zelenom bojom su označeni klubovi koji su zabilježili rast koeficijenta, a crvenom bojom klubovi koji su zabilježili pad koeficijenta. Iz grafikona 7. se najbolje može vidjeti kako su se mijenjali odnosi među ligama kroz godine. Jedino je

Španjolska zabilježila pad koeficijenta, i taj koeficijent je padao u svakoj sezoni osim u prvoj promatranoj. S druge strane, najveći porast koeficijenta zabilježen je u Engleskoj koja je bilježila rast koeficijenta u svakoj sezoni osim u posljednjoj. Španjolska je zabilježila toliki pad koeficijenta da je s uvjerljivo prve pozicije na početku razdoblja došla na treću poziciju i sada se nalazi u rangu s Njemačkom i Italijom koja ju je po prvi puta preskočila. Pad Španjolske i udaljenost od vrha ,kojeg su ne tako davno imali, bila bi još veća da u promatranom razdoblju Real Madrid nije osvojio čak četiri naslova Lige Prvaka. Sve to je dovelo do toga da je trenutno Engleska uvjerljivo vodeća zemlja po ligaškom koeficijentu (UEFA, 2024).

Društvene mreže također su jedan od važnih indikatora popularnosti i veličine kluba. Društvene mreže pomažu u povezivanju kluba s navijačima kroz izgradnju zajednice i interakciju s navijačima u realnom vremenu. Klubovi tako direktno mogu komunicirati s navijačima, dijeliti vijesti, rezultate i događaje u stvarnom vremenu. Također, društvene mreže mogu služiti kao kanal promocije nogometnog kluba s globalnim dosegom. Isto tako, klubovi mogu ostvarivati i dodatne prihode putem društvenih mreža kroz sponzorstva, oglase i kroz direktnu prodaju klupske robe preko interneta. Klubovi korištenjem društvenih mreža mogu dobiti povratne informacije direktno od navijača, što može pomoći u donošenju ispravnih ili izbjegavanju donošenja neispravnih odluka. Na temelju tih povratnih informacija klubovi mogu pratiti ponašanje navijača i mogu biti u korak s trendovima što im također može pomoći da budu korak ispred konkurencije.

Tablica 21: Broj pratitelja na Instagramu u "ligama petice" na dan 6.lipnja.2024

	Pratitelji na Instagramu	Prosjek po klubu	Zbroj pratitelja 2 kluba s najvećim brojem pratitelja	Udio 2 najveća kluba u ukupnom broju pratitelja
Španjolska	323.163.000	16.158.150	289.000.000	89%
Engleska	278.722.000	13.936.100	117.700.000	42%
Italija	107.361.000	5.368.050	76.600.000	71%
Njemačka	76.098.000	4.227.667	62.900.000	83%
Francuska	77.454.000	4.303.000	67.900.000	88%

Izvor: autor, prema Instagram

Tablica 21. prikazuje ukupan broj pratitelja na Instagramu u pet najjačih europskih nogometnih liga. Broj pratitelja se dobio tako što su se zbrojili pratitelja svih nogometnih klubova koji se natječu u prvoj ligi u pojedinoj zemlji. Stupac prosjek po klubu dodan je zbog toga što Njemačka i Francuska prva liga imaju 18 klubova u prvim ligama dok u ostale tri lige broj

klubova je 20. Crvenom bojom označena je LaLiga, sivom Premier liga, zelenom Serie A, žutom Bundeslige i plavom bojom označeni su klubovi Ligue 1. Tablica pokazuje kako najviše pratitelja imaju klubovi iz LaLige, ali čak 89 % tih pratitelja otpada na dva kluba s najvećim brojem pratitelja, a to su Real Madrid i Barcelona što znači da ostalih 11 % ili 34.163.000 pratitelja dijeli ostalih 18 klubova u ligi. Nešto manje pratitelja ima Premier liga, ali u toj ligi Manchester City i Manchester United kao klubovi s najviše pratitelja imaju „samo“ 42 % pratitelja u cijeloj ligi što ukazuje na bolji omjer, veću konkurenciju i veću popularnost manjih klubova u ligi. Slijede ih Serie A gdje su dva kluba s najvećim brojem pratitelja Juventus i AC Milan, zatim Ligue1 gdje su dva kluba u pitanju Paris Saint-Germain i Marseille, a posljednja je Bundesliga gdje su dva kluba s najvećim brojem pratitelja Bayern München i Borussia Dortmund (Instagram, 2024).

Tablica 22: Broj pratitelja na Facebooku u "ligama petice" na dan 6.lipnja.2024

	Pratitelji na Facebooku	Prosjek po klubu	Zbroj pratitelja 2 kluba s najvećim brojem pratitelja	Udio 2 najveća kluba u ukupnom broju pratitelja
Španjolska	303.182.000	15.159.100	238.000.000	79%
Engleska	346.772.000	17.338.600	138.000.000	40%
Italija	129.881.000	6.494.050	79.000.000	61%
Njemačka	90.956.000	5.053.111	76.000.000	84%
Francuska	81.672.000	4.537.333	62.000.000	76%

Izvor: autor, prema Facebook

Tablica 22. prikazuje ukupan broj pratitelja na Facebooku u pet najjačih europskih nogometnih liga. Ova tablica pokazuje malo drugačije rezultate u odnosu na Instagram. Naime, na Facebooku dominiraju klubovi iz Premier lige gdje je i udio dva najveća kluba još i manji nego na Instagramu, a ti klubovi su Manchester United i Chelsea. Također, Bundesliga je za razliku od Instagrama popularnija od klubova Ligue1. LaLiga je na ovoj društvenoj mreži iza Premier lige, a Real Madrid i Barcelona na ovoj društvenoj mreži imaju manju dominaciju nego na Instagramu. Bundesligaška dva kluba (Bayern München i Borussia Dortmund) imaju najveću dominaciju što se tiče Facebooka te zauzimaju čak 84 % ukupnih pratitelja čitave lige. U Italiji je AC Milan na ovoj društvenoj mreži zamijenio gradski rival Inter koji uz Juventus čini dva kluba s najvećim brojem pratitelja. Također, u Ligue1 iza Paris Saint-Germaina je na ovoj društvenoj mreži AS Monaco (Facebook, 2024).

Tablica 23: Broj pratitelja na X-u u „ligama petice“ na dan 6.lipnja.2024

	Pratitelji na X-u	Prosjek po klubu	Zbroj pratitelja 2 kluba s najvećim brojem pratitelja	Udio 2 najveća kluba u ukupnom broju pratitelja
Španjolska	81.990.729	4.099.536	66.438.784	81%
Engleska	155.505.646	7.775.282	63.410.929	41%
Italija	30.664.301	1.533.215	18.615.330	61%
Njemačka	16.897.998	938.778	11.467.208	68%
Francuska	19.209.170	1.067.176	9.275.027	48%

Izvor: autor, prema X

Tablica 23. prikazuje ukupan broj pratitelja na X-u u pet najjačih europskih nogometnih liga. Na ovoj društvenoj mreži dominiraju klubovi iz Premier lige, a dva kluba koja čine 41 % svih pratitelja u Premier ligi su i ovdje Manchester United i Chelsea. LaLiga je na drugom mjestu, a iako cijela liga ima puno manje pratitelja, dva kluba s najvećim brojem pratitelja (Real Madrid i Barcelona) imaju više pratitelja nego dva kluba iz Premier lige s najvećim brojem pratitelja. To dovodi do toga da Real Madrid i Barcelona zauzimaju čak 81 % svih pratitelja u ligi na X-u što je najveća dominacija u svim ligama. U Serie A dominiraju opet Juventus i AC Milan, u Njemačkoj Bayern München i Borussia Dortmund, a u Francuskoj Paris Saint-Germain i Marseille (X, 2024).

Tablica 24: Broj pretplatnika na YouTubeu u "ligama petice" na dan 6.lipnja.2024

	Pretplatnici na YouTube-u	Prosjek po klubu	Zbroj pretplatnika 2 kluba s najvećim brojem pretplatnika	Udio 2 najveća kluba u ukupnom broju pretplatnika
Španjolska	33.761.900	1.688.095	31.000.000	92%
Engleska	45.057.000	2.252.850	16.460.000	37%
Italija	14.700.130	735.007	10.660.000	73%
Njemačka	7.054.900	391.939	5.490.000	78%
Francuska	9.690.260	538.345	8.719.000	90%

Izvor: autor, prema YouTube

Posljednja društvena mreža koja će se analizirati je YouTube. Tablica 24. prikazuje ukupan broj pretplatnika na YouTubeu u pet najjačih europskih nogometnih liga. Broj pretplatnika na ovoj društvenoj mreži je najmanji od svih koje su se analizirale. Na YouTubeu najveći broj pretplatnika ima Premier liga, a dva kluba s najvećim brojem pretplatnika, Manchester United i Manchester City imaju udio od 37 % svih pretplatnika u Premier ligi. To pokazuje veliku

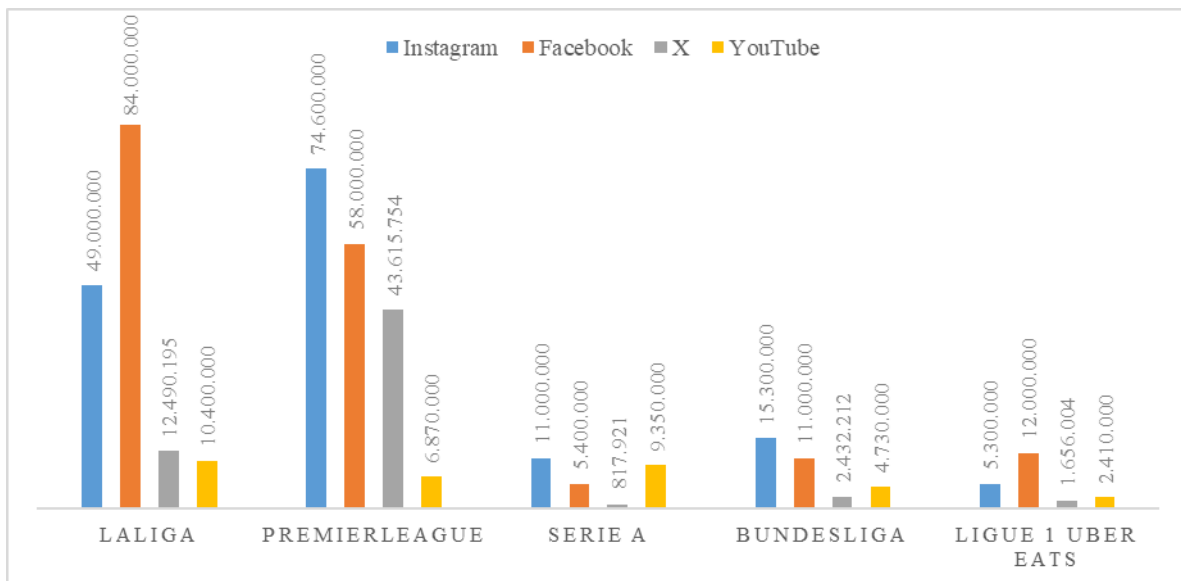
suprotnost u odnosu na LaLigu gdje Real Madrid i Barcelona imaju rekordnih 92 % svih pretplatnika u LaLigi. Sličnu dominaciju imaju i Paris Saint-Germain i Marseille koji u Ligue1 imaju udio od čak 90 % svih pretplatnika u toj ligi. Ligue1 je na YouTubeu popularnija od Bundeslige, a u Bundesligi 2 kluba s najvećim brojem pretplatnika su Bayern München i Borussia Dortmund. Promjena se dogodila i u Italiji gdje najveći broj pretplatnika uz Juventus na ovoj društvenoj mreži ima i Roma (YouTube, 2024).

Tablica 25: Broj pratitelja/pretplatnika službenih računa od nacionalnih liga na društvenim mrežama, na dan 6.lipnja.2024

	Instagram	Facebook	X	YouTube
LaLiga	49.000.000	84.000.000	12.490.195	10.400.000
Premierleague	74.600.000	58.000.000	43.615.754	6.870.000
Serie A	11.000.000	5.400.000	817.921	9.350.000
Bundesliga	15.300.000	11.000.000	2.432.212	4.730.000
Ligue 1 Uber Eats	5.300.000	12.000.000	1.656.004	2.410.000

Izvor: autor, prema Instagram, Facebook, X i YouTube

Grafikon 14: Broj pratitelja/pretplatnika službenih računa od nacionalnih liga na društvenim mrežama, na dan 6.Lipnja.2024

Izvor: autor, prema Instagram, Facebook, X i YouTube

Tablica 25. i grafikon 14. prikazuju broj pratitelja na društvenim mrežama službenih računa od liga u kojima se klubovi natječu. LaLiga tako ima najviše pratitelja na Facebooku i YouTubeu, dok Premier liga ima najviše pratitelja na Instagramu i X-u. Zanimljivo je da Serie A ima više pratitelja od Premier lige na YouTubeu što ju stavlja na drugo mjesto iz LaLige, dok ista ta liga ima uvjerljivo najmanje pratitelja na X-u. Na X-u uvjerljivo dominira Premier liga što može

biti rezultat toga da engleski jezik ima veću moć privlačenja na društvenoj mreži na kojoj se dominantno objavljuju tekstualni sadržaji.

Tablica 26: Broj pratitelja na Instagramu odabranih klubova "liga petice" kroz godine, u mil. (2017-2024)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	RAZLIKA (2024 - PRVA GODINA A)	% RAZLIKA (PRVA GODINA - 2024)
Real Madrid C.F.	42,6	54,7	67,1	82,4	94,5	109,6	/	162	119,4	280,3%
FC Barcelona	44,1	54	63,8	81,7	92,5	104,9	/	127	82,9	188%
Atletico de Madrid	2,7	4	6,1	8,8	10,8	13,5	/	17	14,3	529,6%
Manchester United F.C.	15,4	20,2	25,3	33,2	38,5	54,5	/	63,9	48,5	314,9%
Arsenal F.C.	8,6	10,5	13	16,6	18,8	21,1	/	29,6	21	244,2%
Manchester City F.C.	4,2	6	9,8	16,9	22	29,1	/	53,9	49,7	1183,3%
Chelsea F.C.	8,2	10,7	14,4	20,2	24,8	31,7	/	41,9	33,7	411%
Liverpool F.C.	3,7	5,3	11,5	22,7	29,4	35,3	/	45,5	41,8	1129,7%
Tottenham Hotspur F.C.	1	1,6	3,4	6,9	9,6	12	/	17	16	1600%
Everton F.C.	/	0,6	0,8	1,5	2,2	2,5	/	3,1	2,5	416,7%
West Ham United F.C.	0,3	0,5	0,7	1	/	1,9	/	4,5	4,2	1400%
Southampton F.C.	/	0,3	/	/	/	/	/	1,4	1,1	366,7%
Leicester City F.C.	1,4	1,9	/	/	/	6,1	/	7,9	6,5	464,3%
Juventus F.C.	5,6	8,6	20,6	35,5	45,6	52,2	/	60,4	54,8	978,6%
AC Milan	2,9	/	5,2	/	/	11,6	/	16,3	13,4	462,1%
AS Roma	0,9	/	2,2	3,0	/	/	/	7,3	6,4	711,1%
FC Internazionale Milano	1,3	1,7	2,4	4,2	6,2	7,7	/	11,7	10,4	800%
S.S.C. Napoli	/	0,8	/	2,0	2,6	/	/	4,7	3,9	487,5%

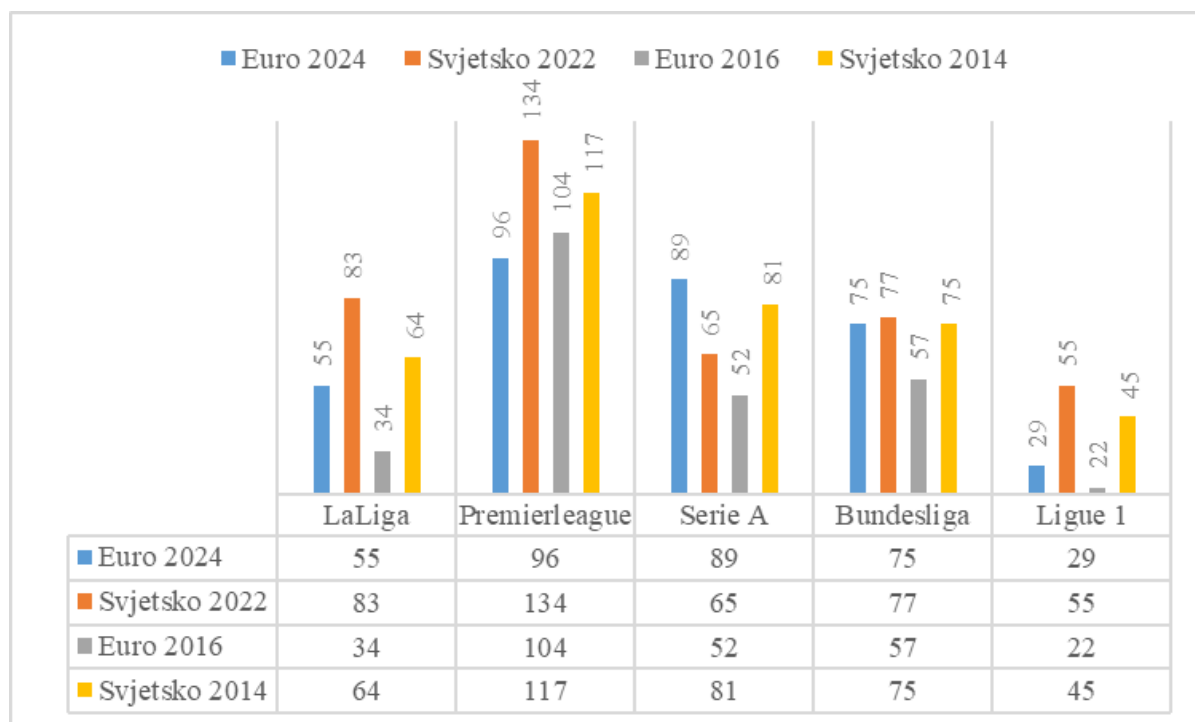
FC Bayern München	8,7	11,5	14,9	19,6	24,8	30,8	/	42,1	33,4	383,9%
Borussia Dortmund	3,3	4,8	6,6	9	12,1	15,4	/	20,9	17,6	533,3%
FC Schalke 04	0,3	0,4	0,6	0,8	0,9	/	/	1,3	1	333,3%
Paris Saint-Germain FC	7,2	11	18,1	26,7	32,5	55,7	/	64,5	57,3	795,8%

Izvor: autor, prema Deloitte

Tablica 26. prikazuje povijesne podatke o broju pratitelja na društvenoj mreži Instagram odabranih klubova iz pet najjačih europskih nogometnih liga. Podaci su dostupni samo za klubove koji su se u prikazanom razdoblju nalazili na popisu 20 klubova koji su ostvarili najveće prihode u jednoj godini. Zbog toga pojedini podaci nisu dostupni jer se određeni klubovi u pojedinim godinama nisu nalazili na popisu klubova s najvećim prihodima pa se samim time nisu ni našli u godišnjem izvještaju konzultantske kuće Deloitte. Iz tablice vidimo kako po broju pratitelja i apsolutnoj razlici dominiraju dva najveća španjolska kluba Real Madrid i Barcelona. S druge strane, najveći broj klubova koji imaju više od 10.000.000 pratitelja ima Premier liga, čak 6. Kod postotne razlike između prve dostupne godine i posljednje, najveće postotne poraste pratitelja vidimo isto kod Premier lige. Čak četiri kluba su zabilježila porast od preko 1000 %, Manchester City, Liverpool, Tottenham i West Ham United (Deloitte , 2024).

2024. godina je i godina Europskog prvenstva u nogometu koje se održava u Njemačkoj. Na njemu će nastupiti najbolji europski nogometaši, a broj igrača iz pojedinih liga također je jedan od pokazatelja snage nacionalne lige.

Grafikon 15: Broj igrača koji je nastupao na velikim natjecanjima iz "liga petice" (2014-2024)

Izvor: autor, prema Football Benchmark, Fbref i Transfermarkt

Grafikon 15. prikazuje broj igrača iz pet najjačih europskih nogometnih liga koji su predstavljali svoje reprezentacije na velikim natjecanjima. Kad se analizira ovogodišnji Euro može se vidjeti da čak 96 igrača dolazi iz Premier lige što je najviše od svih liga. Na drugom mjestu je Serie A koja ne zaostaje puno i iz te lige na Euro ide 89 nogometaša. Iz Bundeslige ih ide 75, iz LaLige 20 manje od Bundeslige, a Ligue1 ima uvjerljivo najmanje predstavnika na Euru te će tu ligu predstavljati svega 29 nogometaša (Football Benchmark, 2024). Što se LaLige tiče, 30 od tih 55 nogometaša otpada na tri najbolja kluba iz te lige, odnosno na Real Madrid, Atletico Madrid i Barcelonu. Zanimljiv je i podatak da najviše igrača u reprezentaciji Engleske, koja se smatra prvim favoritom prvenstva, dolazi ni više ni manje nego iz Crystal Palacea, kluba sa sredine tablice Premier lige (Transfermarkt, 2024). To je još jedan od dokaza koliko se kvalitetnih nogometaša nalazi diljem cijele Premier lige. Također, pokazuje i koliko je liga konkurentna na svim razinama. To je zasigurno jedan od faktora zašto je Premier liga najpopularnija, najgledanija i najjača nacionalna nogometna liga na svijetu. Na svim spomenutim natjecanjima najveći broj igrača koji je nastupao dolazi iz Premier lige. Gledano po tome, možemo zaključiti kako Premier liga zadnjih desetak godina u kontinuitetu ima najveći broj kvalitetnih igrača bez obzira na stanje koje su svojevremeno imali po UEFA-inom koeficijentu.

5. ZAKLJUČAK

Nogomet do statusa najvećeg i najraširenijeg sporta nije došao preko noći. Razvojem tehnologije nogomet je postajao dostupan i ljudima koji nisu nužno mogli uživo pratiti zbivanja na nogometnim travnjacima. Prodaja TV prava predstavljala je novi izvor prihoda za nogometne klubove, a kako su televizijski uređaji sve više postajali dostupniji stanovništvu tako je i popularnost nogometa kao sporta bila sve veća kao i prihodi od TV prava. Ovim radom upravo se želi analizirati kako su promjene u iznosima TV prava koje nogometne lige i klubovi generiraju utjecale na financijske rezultate nogometnih klubova te kako se sve to odrazilo na nogometnim travnjacima. Uspjesi na terenu, popularnost, gledanost i financijska moć su pozitivno korelirani, odnosno djeluju u istom smjeru.

Tijekom posljednjih dvadesetak godina europski je nogomet doživio velike promjene vezane uz vlasništvo nogometnih klubova. Tako je čak 16 od 20 klubova u Premier ligi pod stranim vlasništvom, dok je s druge strane u Bundesligi samo jedan takav klub. Što se nacionalnosti stranih vlasnika tiče, može se vidjeti kako dominiraju vlasnici sa sjedištem u SAD-u, čak 20 klubova ima kontrolne vlasnike iz SAD-a. Pandemija COVID-19 pomogla je pri jačanju tog trenda gdje je ponudila priliku ulagačima u nogometni sektor da steknu vlasništvo nad klubovima nad kojima možda ne bi mogli u normalnim uvjetima. Tako je od 10 najvećih promjena većinskog vlasništva u Europskom nogometu čak 6 njih došlo u razdoblju nakon pojave pandemije, a od tih 6 njih 5 je od strane vlasnika iz SAD-a.

Osim strukture vlasništva i modela financiranja, struktura ukupnih prihoda se također jako razlikuje između klubova. Prvih 8 klubova s najvećim prihodima najveći prihod ostvaruje od komercijalnih prihoda, ali važnost prihoda od emitiranja postepeno raste kako se udaljujemo od vrha ljestvice klubova s najvećim prihodima. Može se zaključiti kako su prihodi od emitiranja najvažniji izvor prihoda za većinu klubova iz pet najjačih europskih nogometnih liga.

Promatrajući tržišne vrijednosti svih nogometaša u pet najjačih europskih nogometnih liga, može se zaključiti kako su vrijednosti igrača porasle u svim ligama u odnosu na sezonu 2014/15. Međutim, vrijednost igrača u Premier ligi u posljednjoj sezoni je bila veća za 168 % u odnosu na sezonu 2014/15 što je uvjerljivo najveći rast u svim ligama. Vrijednosti igrača rasle su u svim ligama kontinuirano do sezone 2019/20 kada su cijene svih igrača pale zbog pandemije. Nadalje, najbolji oporavak od pandemije zabilježila je Premier liga gdje su cijene igrača nadmašile vrijednosti koje su ostvarene prije pandemije, dok ostale lige stagniraju čime se stvorila rekordna razlika između Premier lige i ostalih liga.

Financijska snaga Premier lige ogleda se i u iznosima koje troše na ulazne transfere, a još bolji je i pokazatelj neto razlika između ulaznih transfera i izlaznih transfera. Tako je negativni saldo Premier lige za razdoblje od sezone 2015/16 do 2023/24 dosegao gotovo 10 milijardi eura, dok ostale lige nisu premašile 1,2 milijardi eura, a Ligue 1 je čak imala pozitivan saldo u navedenom razdoblju.

Pandemija je dodatno naglasila razlike između Premier lige i ostalih liga. To se može zaključiti iz podatka da je u razdoblju od 2014. do zime 2020. Premier liga imala udio od 25 % ukupne globalne potrošnje na transfere, a u razdoblju od ljeta 2020. do 2023. imala je preko 34 %, a najveći dio ovog povećanja došao je na račun ostalih liga članova pet najvećih europskih nogometnih liga.

Ukupni prihodi koje su klubovi generirali rasli su do pojave pandemije, a najintenzivnije u Premier ligi. Nakon pojave pandemije prihodi su padali u svim ligama, ali oporavak je u Premier ligi bio relativno brz, dok ostale lige ponovno stagniraju čime je opet vidljiva rekordna razlika između Premier lige i ostalih liga. Isto tako, kompetitivnost Premier lige može se iščitati iz podatka kako Premier liga ima najmanju postotnu razliku između medijalnih i prosječnih prihoda klubova u ligi. S druge strane, LaLiga ima najveću razliku čime se može zaključiti kako najveći klubovi LaLige imaju veliki utjecaj na povećanje prosjeka. Kompetitivnost natjecanja utječe pozitivno na popularnost i potražnju za nogometnim proizvodom, a kompetitivnost u Premier ligi je na višoj razini u odnosu na ostatak lige, barem što se financijskog dijela tiče.

U razdoblju od 2015. do 2023. čak 23 različita kluba iz Premier lige barem jednom je našlo svoje mjesto na popisu 30 klubova s najvećim prihodima. Sve ostale promatrane lige zajedno nemaju toliko. Naime, klubova iz Serie A ima 7, iz LaLige 6, iz Bundeslige 5, a iz Ligue 1 svega 3 kluba.

Engleska Premier liga je uvijek imala najveće prihode od TV prava od svih liga, a nakon 2013. primjetan je streloviti rast prihoda od TV prava u Premier ligi, dok je kod ostalih liga zabilježena stagnacija ili blagi i umjereni rast prihoda od TV prava. Taj rast je privremeno zaustavljen pojavom pandemije kada je Premier liga osjetila najveći pad prihoda od TV prava, ali vrlo brzo je uslijedio oporavak gdje je Premier liga zabilježila rekordne razine prihoda od TV prava, a razlika u narednim godinama postaje još veća. Kao i kod ranijih analiza ovdje se može primijetiti rekordna razlika između Premier lige i ostalih liga.

Kod analize sportskih rezultata fokus je bio na rezultatima u europskim natjecanjima jer su to jedina natjecanja u kojima se međusobno natječu klubovi iz navedenih liga. Analizirali su se

rezultati za sve tri razine europskih natjecanja, a to su Liga Prvaka, Europska liga i novoosnovana Konferencijska liga. U periodu od 2016/17 do 2023/24 Ligu Prvaka najviše puta su osvajali klubovi iz LaLige, čak 4 puta i to sva 4 naslova osvojio je Real Madrid. Slijede ih Englezi s 3 naslova i to su sva tri naslova osvojili različiti klubovi: Liverpool, Chelsea i Manchester City. Jedini preostali naslov osvojio je njemački Bayern München. Europsku ligu su u istom razdoblju najviše puta osvojili klubovi iz LaLige, čak 4 puta. Slijede ih klubovi Premier lige koji su ovo natjecanje osvajali dva puta. Po jedan naslov otišao je u Serie A i Bundesligu. Treću razinu UEFA-inih natjecanja predstavlja Konferencijska liga koja je prvi puta odigrana u sezoni 2021/22. Ovo natjecanje su po jednom osvajali klubovi Premier lige i Serie A.

Analiziranje osvajača UEFA-inih natjecanja ima manu jer je uzorak i osvajača i klubova koji se natječu premalen kako bi se na temelju toga zaključivalo o snazi cijele lige. Ligu Prvaka kako najprestižnije natjecanje igra samo nekoliko najsnažnijih klubova u svakoj od promatranih liga. UEFA-in ligaški koeficijent je bolji pokazatelj jer uzima u obzir sve rezultate klubova u svim UEFA-inim natjecanjima te se može numerički izraziti i promatrati kroz vrijeme. Na grafikonu 13. može se vidjeti kretanje ligaškog koeficijenta i odnos među ligama kroz godine. Na početku razdoblja, Premier liga se nalazila na čak trećem mjestu po ligaškom koeficijentu, a nakon toga je bilježila rast koeficijenta u svakoj sezoni osim u posljednjoj promatranoj. S druge strane, LaLiga unatoč tome što je osvojila najviše UEFA-inih natjecanja u tom periodu bilježi kontinuirani pad ligaškog koeficijenta. To je dovelo do toga da je Premier liga uvjerljivo vodeća zemlja po ligaškom koeficijentu.

Konačno, može se zaključiti kako su i financijski i sportski pokazatelji poput tržišne vrijednosti igrača, ukupnih prihoda po ligama, ukupnih prihoda od TV prava po ligama, udjela u isplaćenim odštetama na transfere i kretanje ligaškog UEFA-inog koeficijenta kroz godina imali gotovo iste pravce i trendove kretanja. U svakom od navedenih grafičkih prikaza jasno je vidljivo kako se razlika povećavala kroz godine u korist Premier lige. Utjecaj pandemije i otpornost klubova na istu je imao veliki utjecaj na dinamiku moći između promatranih liga. Također, može se utvrditi kako su TV prava imala značajan utjecaj na te promjene i povećanje razlike između Premier lige i ostalih promatranih liga.

Iako klubovi Premier lige imaju prednost kod prihoda na dan utakmice i kod komercijalne privlačnosti, ono što Premier ligu izdvaja od drugih su visoko isplativi ugovori o emitiranju i prodaji TV prava (Football Benchmark, 2022).

POPIS LITERATURE

1. Carreras, M. & Garcia, J., 2018. TV Rights, Financial Inequality, and Competitive Balance in European Football: Evidence from the English Premier League and the Spanish LaLiga. *International Journal of Sport Finance*, pp. 201-224.
2. Christos, K., Panagiotis, A., Athanasios, L. & Douvis, J., 2018. The English Premier League TV Rights Selling Model – Historical Study. *Gymnasium*, pp. 80-88.
3. CIES, 2019. *Financial analysis of the transfer market in the big-5 European leagues (2010-2019)*, s.l.: CIES Football Observatory.
4. CIES, 2020. *The real impact of COVID on the football players' transfer market*, s.l.: CIES Football Observatory.
5. CIES, 2021. *The economics of big-5 league transfers: past decade and post pandemic*, s.l.: CIES Football Observatory.
6. CIES, 2023. *Demo-economic analysis of player transfers (2014-2023)*, s.l.: CIES Football Observatory.
7. CIES, 2023. *Inflation in the football players' transfer market*, s.l.: CIES Football Observatory.
8. Deloitte, 2024. *Deloitte Football Money League 2024*, s.l.: Deloitte.
9. Deloitte, 2016. *Deloitte Football Money League 2016*, s.l.: Deloitte.
10. Deloitte, 2017. *Deloitte Football Money League 2017*, s.l.: Deloitte.
11. Deloitte, 2018. *Deloitte Football Money League 2018*, s.l.: Deloitte.
12. Deloitte, 2019. *Deloitte Football Money League 2019*, s.l.: Deloitte.
13. Deloitte, 2020. *Deloitte Football Money League 2020*, s.l.: Deloitte.
14. Deloitte, 2021. *Deloitte Football Money League 2021*, s.l.: Deloitte.
15. Deloitte, 2022. *Deloitte Football Money League 2022*, s.l.: Deloitte.
16. Deloitte, 2023. *Deloitte Football Money League 2023*, s.l.: Deloitte.
17. Facebook, 2024. *Facebook*. [Mrežno], Available at: <https://www.facebook.com/>, [Pokušaj pristupa 6 Lipanj 2024].

18. Fbref, 2014. *Fbref*. [Mrežno], Available at: <https://fbref.com/en/>, [Pokušaj pristupa Lipanj 2024].
19. Fbref, 2022. *Fbref*. [Mrežno], Available at: <https://fbref.com/en/>, [Pokušaj pristupa Lipanj 2024].
20. Football Benchmark, 2022. *COVID burdening top European clubs by massive losses*, s.l.: Football Benchmark.
21. Football Benchmark, 2022. *Is the English Premier League the European Super League already?*, s.l.: Football Benchmark.
22. Football Benchmark, 2023. *Sponsorship overview 2023/24*, s.l.: Football Benchmark.
23. Football Benchmark, 2023. *Top 10 ownership changes in European football*, s.l.: Football Benchmark.
24. Football Benchmark, 2024. *Commercial deal landscape in the big five leagues*, s.l.: Football Benchmark.
25. Football Benchmark, 2024. *Foreign controlling ownership in the European "Big five" leagues*, s.l.: Football Benchmark.
26. Football Benchmark, 2024. *Guide to the Euro 2024*, s.l.: Football Benchmark.
27. Football Benchmark, 2024. *Instagram*. [Mrežno], [Pokušaj pristupa 30 Lipanj 2024].
28. Horvat, D., 2021. *Analiza modela financiranja nogometnih klubova u Europi*, Zagreb: Digitalni akademski arhivi i repozitoriji - Dabar.
29. Iaria, M., 2023. *TV Rights: Behind the Premier league's latest deal*, s.l.: Football Benchmark.
30. Instagram, 2024. *Instagram*. [Mrežno], Available at: <https://www.instagram.com/>, [Pokušaj pristupa 6 Lipanj 2024].
31. Khan, K., 2010. *Cure or Curse: Socio Club Ownerships in Spanish LaLiga*, s.l.: Bleacher Report.
32. McCarthy, S., 2023. Football club ownership: 'Even where you don't see it, private equity is there. *Private Equity News*, 3 Kolovoz.

33. Scelles, N., Dermitt-Richard, N. & Haynes, R., 2019. What drives sports TV rights? A comparative analysis of their evolution in English and French men's football first divisions, 1980–2020. *Soccer and Society*, pp. 491-509.
34. Swiss Ramble, 2024. *Swiss Ramble*. [Mrežno], Available at: https://swissramble.substack.com/p/uefa-tv-money-202223?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAAR17VAQiifh03znOLxz3jlFmZd_ddX81mw1SLsqZjM9TFozUMW2vDN5zy9U_aem_-mbBzBBuXoyp48TEyavnBg [Pokušaj pristupa 1 Srpanj 2024].
35. Transfermarkt, 2024. *Transfermarkt*. [Mrežno], Available at: <https://www.transfermarkt.com/>, [Pokušaj pristupa Lipanj 2024].
36. UEFA, 2018. *The European Club Footballing Landscape*, s.l.: UEFA.
37. UEFA, 2019. *The European Club Footballing Landscape*, s.l.: UEFA.
38. UEFA, 2020. *The European Club Footballing Landscape*, s.l.: UEFA.
39. UEFA, 2021. *The European Club Footballing Landscape*, s.l.: UEFA.
40. UEFA, 2022. *The European Club Footballing Landscape*, s.l.: UEFA.
41. UEFA, 2023. *The European Club Finance and Investment Landscape*, s.l.: UEFA.
42. UEFA, 2024. *UEFA Champions League*. [Mrežno], Available at: <https://www.uefa.com/uefachampionsleague/>, [Pokušaj pristupa Lipanj 2024].
43. UEFA, 2024. *UEFA Conference League*. [Mrežno], Available at: <https://www.uefa.com/uefaeuropaconferenceleague/>, [Pokušaj pristupa Lipanj 2024].
44. UEFA, 2024. *UEFA Europa League*. [Mrežno], Available at: <https://www.uefa.com/uefaeuropaleague/>, [Pokušaj pristupa Lipanj 2024].
45. UEFA, 2024. *UEFA rankings*. [Mrežno], Available at: <https://www.uefa.com/nationalassociations/uefarankings/>, [Pokušaj pristupa Lipanj 2024].
46. X, 2024. X. [Mrežno], Available at: <https://x.com/>, [Pokušaj pristupa 6 Lipanj 2024].
47. YouTube, 2024. *YouTube*. [Mrežno], Available at: <https://www.youtube.com/>, [Pokušaj pristupa 6 Lipanj 2024].

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1: Broj klubova koji su pod stranim vlasništvom u "ligama petice" na dan 28.3.2024.	9
Grafikon 2: Broj klubova po nacionalnosti stranih vlasnika u "ligama petice" na dan 28.3.2024.	11
Grafikon 3: Prosječan broj članova upravnog odbora po ligama na dan 28.3.2024.	12
Grafikon 4: Tržišna vrijednost svih igrača u "ligama petice" u € (2014/15 - 2023/24)	19
Grafikon 5: Isplaćene odštete od transfera po ligama (2014 - 2023)	22
Grafikon 6: Ukupni prihodi koje su lige generirale (2012 - 2021)	26
Grafikon 7: Ukupni prihodi koje je ostvarilo 20 klubova s najvećim prihodima kroz godine u € (2016-2024).....	27
Grafikon 8: Ukupni prihodi od TV prava koje su lige generirale (2012 - 2021)	38
Grafikon 9: TV novac od UEFA-inih natjecanja za sezonu 2022/23, u €	39
Grafikon 10: Klubovi "liga petice" koji su nastupili u UEFA-inoj Ligi Prvaka i faza u kojoj su završili natjecanje (2016/17-2023/24).....	42
Grafikon 11: Klubovi "liga petice" koji su nastupili u UEFA-inoj Europskoj ligi i faza u kojoj su završili natjecanje (2016/17-2023/24)	46
Grafikon 12: Klubovi "liga petice" koji su nastupili u UEFA-inoj Europskoj konferencijskoj ligi i faza u kojoj su završili natjecanje (2021/22-2023/24).....	48
Grafikon 13: UEFA-ini ligaški koeficijenti (2016/17-2023/24)	51
Grafikon 14: Broj pratitelja/pretplatnika službenih računa od nacionalnih liga na društvenim mrežama, na dan 6.Lipnja.2024	55
Grafikon 15: Broj igrača koji je nastupao na velikim natjecanjima iz "liga petice" (2014-2024)	58

POPIS TABLICA

Tablica 1: Pregled literature korištene u radu	5
Tablica 2: 10 najvećih promjena većinskog vlasništva u Europskom nogometu	13
Tablica 3: Struktura prihoda nogometnih klubova (2023.)	15
Tablica 4: Tržišna vrijednost svih igrača u "ligama petice" u mlrd. € (2014/15 - 2023/24)....	18
Tablica 5: NETO razlika između izlaznih i ulaznih transfera i broj izlaznih i ulaznih transfera u "ligama petice" u mil. € (2015/16 - 2023/24).....	20
Tablica 6: Najveća negativna NETO potrošnja po klubovima u "ligama petice" u mil. € (2014-2023).....	21
Tablica 7: Udio u isplaćenim odštetama na transfere (2014-2023)	23
Tablica 8: Najveći tokovi kretanja nogometaša po ligama u mil. € (2010 - 2019).....	23
Tablica 9: 10 najvećih sponzorskih ugovora s proizvođačima dresova u "ligama petice"	24
Tablica 10: 10 najvećih sponzorskih ugovora s glavnim sponzorima na dresu u "ligama petice"	25
Tablica 11: Ukupni prihod koji su generirale lige u mil. € (2022).....	27
Tablica 12: Prihodi klubova koji su se pojavljivali na popisu 30 klubova s najvećim prihodima u godini, u mil. € (2016-2024)	28
Tablica 13: Ukupni prihodi od emitiranja klubova koji su se pojavljivali na popisu 20 klubova s najvećim prihodima u godini, u mil. € (2016 - 2024).....	31
Tablica 14: Udio prihoda od emitiranja u ukupnim prihodima klubova koji su se pojavljivali na popisu 20 klubova s najvećim prihodima u godini (2016 – 2024).....	33
Tablica 15: Ciklusi ugovaranja TV prava u "ligama petice" (2012/13 - 2025/26)	35
Tablica 16: Klubovi "liga petice" koji su nastupili u UEFA-inoj Ligi Prvaka i faza u kojoj su završili natjecanje (2016/17-2023/24).....	40
Tablica 17: Klubovi "liga petice" koji su nastupili u UEFA-inoj Europskoj ligi i faza u kojoj su završili natjecanje (2016/17-2023/24).....	43
Tablica 18: Klubovi "liga petice" koji su nastupili u UEFA-inoj Europskoj konferencijskoj ligi i faza u kojoj su završili natjecanje (2021/22-2023/24)	47
Tablica 19: UEFA-ini klupski koeficijenti (2016/17-2023/24).....	49
Tablica 20: UEFA-ini ligaški koeficijenti (2016/17-2023/24).....	51
Tablica 21: Broj pratitelja na Instagramu u "ligama petice" na dan 6.lipnja.2024	52
Tablica 22: Broj pratitelja na Facebooku u "ligama petice" na dan 6.lipnja.2024.....	53
Tablica 23: Broj pratitelja na X-u u „ligama petice“ na dan 6.lipnja.2024.....	54

Tablica 24: Broj pretplatnika na YouTubeu u "ligama petice" na dan 6.lipnja.2024	54
Tablica 25: Broj pratitelja/pretplatnika službenih računa od nacionalnih liga na društvenim mrežama, na dan 6.lipnja.2024.....	55
Tablica 26: Broj pratitelja na Instagramu odabranih klubova "liga petice" kroz godine, u mil. (2017-2024).....	56

Leopold Brkić

Datum rođenja: 28/02/1999 | **Državljanstvo:** hrvatsko | **Spol:** Muško | **Telefonski broj:**

(+385) 958948488 (Mobilni telefon) | **E-adresa:** Leo_brkic@hotmail.com |

Adresa: Orlečka 38, 10040, Zagreb, Hrvatska (Kućna)

• RADNO ISKUSTVO

01./05/2015 – 01/09/2019 Zagreb, Hrvatska

ASISTENT U POSLOVANJU JOAN D.O.O.

- Komunikacija s klijentima i stranim dobavljačima
- Pomoć u prodaji
- Upravljanje skladištem

01./06/2019 – 01/08/2024 Zagreb, Hrvatska

REDAR BAZENSKI KOMPLEKS SVETICE - USTANOVA UPRAVLJANJE SPORTSKIM OBJEKTIMA

- Održavanje reda na objektu
- Održavanje objekta
- Informiranje i kontakt s klijentima

16./03/2020 – 31/01/2024 Zagreb, Hrvatska

SKLADIŠNI RADNIK SPAR HRVATSKA D.O.O.

- Preuzimanje i skladištenje robe u skladištu
- Punjenje polica
- Fizički poslovi prilikom manipuliranja robom
- Rad na inventurama
- Rad u noćnim smjenama

01./07/2020 – 31/07/2020 Zagreb, Hrvatska

SKLADIŠNI RADNIK N.E.T. D.O.O.

- Pakiranje i utovar robe za otpremu
- Održavanje urednosti skladišta

01./08/2020 – 31/08/2020 Zagreb, Hrvatska

SKLADIŠNI RADNIK PEVEX D.D.

- Preuzimanje i skladištenje robe u skladištu
- Fizički poslovi prilikom manipuliranja robom
- Održavanje urednosti skladišta

01./07/2021 – 01/10/2021 Brela, Hrvatska

SEZONSKI RADNIK T.O. KUN KUN KA

- Prodaja
- Upravljanje skladištem

01./08/2024 – TRENUTAČNO Zagreb, Hrvatska

STUDENTSKA PRAKSA U NABAVI KAUFLAND HRVATSKA K.D.

- Pomoćni administrativni poslovi
- Komunikacija s dobavljačima

• OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

01/09/2014 – 15/06/2018 Zagreb, Hrvatska

SREDNJA STRUČNA SPREMA Prva ekonomska škola Zagreb

Adresa Medulićeva ul. 33, 10000, Zagreb, Hrvatska | **Internetske stranice** www.ss-prva-ekonomska-zg.skole.hr/

01/10/2018 – TRENUTAČNO Zagreb, Hrvatska

VISOKA STRUČNA SPREMA Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Adresa Trg John F. Kennedy 6, 10000, Zagreb, Hrvatska | **Internetske stranice** www.efzg.unizg.hr/

• JEZIČNE VJEŠTINE

Materinski jezik/jezici: **HRVATSKI**

Drugi jezici:

	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna produkcija	Govorna interakcija	
ENGLESKI	C1	C1	C1	C1	C1

Razine: A1 i A2: temeljni korisnik; B1 i B2: samostalni korisnik; C1 i C2: iskusni korisnik

• DIGITALNE VJEŠTINE

Internet | MS Office (Word Excel PowerPoint) | Komunikacijski programi (Zoom, Meet, TeamViewer) | Vozačka dozvola B kategorija | Društvene mreže (Facebook, Instagram, Youtube) | Rad na računalu | Informacije i komunikacija (Pretraživanje interneta)